Τα Καντσιώτικα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 13ο Δεκέμβριος 2009

Διανέμεται Δωρεάν

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

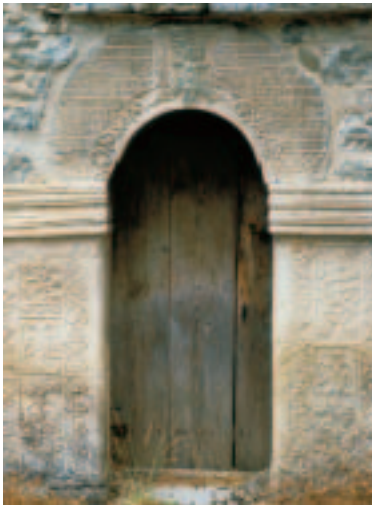

Εικόνα εξωφύλλου: *Μονή Ζέρμας.*
Η περίτεχνη λιθανάγλυφη πύλη του ναού, έργο Βουρμπιανιτών μαστόρων 1802.
Η επιλογή δεν είναι τυχαία γιατί στο κύριο άρθρο του παρόντος τεύχους φιλοξενούμε καταγγελτικό αφιέρωμα του Β. Παπαγεωργίου, που αναφέρεται στην κλοπή του έταιρου λιθανάγλυφου τόξου της αυλόθυρας της μονής τον περασμένο Σεπτέμβρη και την απαράδεκτη εγκατάλειψη του μνημείου από τους υπεύθυνους αρμοδίους.

Περιεχόμενα:

σελ.

- **Εκδοτικά**
  προλόγισμα της Συντακτικής Ομάδας 1
- **Μονή Ζέρμας - Το χρονικό της ντροπής**
  του Βασίλη Παπαγεωργίου 2
- **Χήρεψα στα εικοσιέξι**
  Δεν μολογιούνται τα βάσανα αυτά...
  της Γεωργίας Σ. Σκοπούλη 8
- **Ιστορίες ξεχασμένες στο κατώι**
  του Χρήστου Τσιγκούλη 10
- **Τα γεφύρια στο δημοτικό τραγούδι**
  του Βασίλη Σκούρτη 12
- **Αν δεν χτίσεις κι αν δεν παντρέψεις**
  του Νίκου Δ. Καθάριου 14
- **Το πατρικό μου σπίτι**
  του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη 18
- **Ο «Γιωργοράφτης» ο γείτονας**
  του Αθανάσιου Δ. Ζιώγα 20
- **Η φανέλα του κλέφτη**
  του Νίκου Δημητρούλη 22
- **Το αίμα νερό δεν γίνεται**
  του θωμά Β. Ζιώγα 24
- **Ιστορικά γεγονότα** 26
- **Άσι που τα λέτε κι παρουξύτουνα**
  του Κώστα Γ. Τζιμούλη 30
- **Φωτοθήκη** 33
- **Νέα για τις δραστηριότητες**
  της Αδελφότητάς μας 35

Ανώνυμες επιστολές και κείμενα δεν δημοσιεύονται.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν σημαίνει ότι εκφράζουν και τις απόψεις του Δ.Σ. της Αδελφότητας ή της Συντακτικής Ομάδας.

Εκδοτικά

1) Ευχάριστα δεχτήκαμε άρθρα από μερικούς συγχωριανούς, «πρωτάκια» της γραφής, και τους ευχαριστούμε για την ανταπόκρισή τους. Οι ίδιοι διαπίστωσαν ότι το εγχείρημα της γραφής δεν είναι και πολύ δύσκολο, όταν η αρωγή της Συντακτικής Επιτροπής είναι δεδομένη και αφειδώλευτη. Μάλιστα, με τις γραφές τους απέδειξαν ότι υπάρχουν πολλά ακόμη θέματα και επεισόδια ζωής που είναι άγνωστα και πρέπει να καταγραφούν. Προς τούτο, μάλιστα, οι ίδιοι αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση. Γι' αυτό, όσοι ακόμη διστάζουν, ας τολμήσουν να αρθρογραφήσουν για ό,τι ξέρουν που να σχετίζεται, βέβαια, με τη Δροσοπηγή και τον περίγυρό της (ιστορία, παράδοση, μνήμες, συμβάντα, τέχνες, επεισόδια, κλπ). Τους περιμένουμε!

2) Ποτέ δεν περιμέναμε ότι η ντροπή και το έγκλημα της ιεροσυλίας και αρχαιοκαπηλίας θα έφθανε μέχρι τα χωριά μας. Αυτό το άγος είναι ξορκισμένο από τους αυτόχθονες. Παρόλα αυτά συνέβη στο μοναστήρι της Ζέρμας. Γι' αυτό προτάσσουμε στο παρόν τεύχος το σχετικό άρθρο που λάβαμε και αναφέρεται καταλεπτώς σ' αυτό το «χρονικό της ντροπής», ευχόμενοι να βρεθούν τα κλαπέντα και οι μωροί αρχαιοκάπηλοι να τιμωρηθούν.

3) Συνεχίζουμε στο κεφάλαιο «Ιστορικά Γεγονότα» τη δημοσίευση προσωπικών βιωματικών μαρτυριών για τα εμφυλιοπολεμικά συμβάντα στο χωριό μας και στον περίγυρό του. Η δημοσίευση γίνεται μόνον για τη γνώση και την ιστορικότητα των γεγονότων και δεν έχει καμία απολύτως πολιτική προέκταση, όπως και σε προηγούμενο τεύχος δηλώθηκε. Μακριά από το περιοδικό μας ιδεοληψίες και πολιτικές έριδες.

4) Επίσης, όπως είχαμε δεσμευτεί στο προηγούμενο τεύχος, συνεχίζουμε την αναδημοσίευση από το θαυμάσιο βιβλίο «Εκείνες που γίναν ένα με τη γή» της δημοσιογράφου κας Γεωργίας Σκοπούλη κειμένων που σχετίζονται με γυναίκες του χωριού μας. Στο παρόν τεύχος καταχωρούνται τα «μολογήματα ζωής» της Όλγας Σιούτη (Αγγελάκαινας). Σε επόμενα τεύχη θα αναδημοσιεύσουμε τα μολογήματα και άλλων γυναικών από το χωριό μας.

Η Γέννηση, λεπτομέρεια φορητής εικόνας, 1480 - 1500 από τη Μονή Ζωοδόχου Πηγής της Πάτμου.

5) Τέλος, χρονιάρες μέρες έρχονται [Χριστούγεννα 2009 και Πρωτοχρονιά 2010] μαζί με «χιόνια στο καμπαναριό». Η φύση [ή ο Θεός, όπως θέλετε] και πάλι τήρησε τους άτεγκτους βιολογικούς νόμους. Μετρηθήκαμε και οι μεν ηλικιωμένοι βρέθηκαν λιγότεροι, οι δε νεότεροι περισσότεροι. Σωστός ο λογαριασμός για το ισοζύγιο της ζωής, αρκεί ποτέ να μην ανατραπεί και φέρει αβάσταχτη δυστυχία και πόνο. Όλοι τους, όμως, πρέπει να διαβιούν «εν υγεία», σωματική και πνευματική, για να ζουν ευχάριστα και ευτυχισμένα. Γι' αυτό και οι αρχαίοι σοφοί πρόγονοί μας ανέδειξαν σε ΘΕΑ την υγεία. Με τη σειρά μας και εμείς ευχόμαστε σε όλους, χωριανούς και φίλους, πρώτα απ' όλα «Υγεία» και παράλληλα «Χρόνια πολλά, γεμάτα ευτυχία και χαρά».

Το Δ.Σ. και η Σ.Ε.

Μονή Ζέρμας - Το χρονικό της ντροπής

του Βασίλη Παπαγεωργίου

Καλοκαίρι του 2009. Η είδηση ότι έκλεψαν την κεντρική πύλη της Μονής Ζέρμας συγκλονίζει τα Μαστοροχώρια, την επαρχία Κονίτσης και όλη την Ήπειρο. Σήκωσαν και πήραν ολόκληρο το λιθανάγλυφο τόξο της, που οι πέτρες του πρέπει να ζύγιζαν πάνω από έναν τόνο. Ένα τόξο με σπάνιας ομορφιάς και τέχνης λιθανάγλυφα, έργο σπουδαίων μαστόρων πελεκάνων από τη Βούρμπιανη. Σημειώνεται ότι παρόμοια λιθανάγλυφα απαντούν και στο θύρωμα εισόδου στο νάρθηκα του καθολικού της μονής, προφανώς από το χέρι του ίδιου τεχνίτη σκαλισμένα. Πρόκειται για τον έμπειρο ναοδόμο πρωτομάστορα, Σίμο Ψύλλο, που έχτισε τον Άγιο Γεώργιο στο Περιβόλι Γρεβενών (1760), το καθολικό της Μονής Ζέρμας (1802), τον Άγιο Ιωάννη (1805) στο χωριό του τη Βούρμπιανη, τον Άγιο Αθανάσιο στο Σανοβό (1817), τη σημερινή Αετόπετρα.

Είναι αδιανόητο να εγκαταλείπεται και να καταρρέει ένα μνημείο μεγάλης πολιτισμικής αξίας, να θρυμματίζονται και να αφαιρούνται μοναδικής αισθητικής λιθανάγλυφα κοσμήματα της λαϊκής μας τέχνης, και οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης να αγνοούν και να στέκουν αδιάφοροι σε βαθμό πρωτοφανή.

Θαυμάστε εικόνες ντροπής από φωτογραφίες (που ακολουθούν αυτού του κειμένου) της ρημαγμένης κεντρικής εισόδου-πύλης της μονής, για να αισθανθείτε οργή και θλίψη.

Πώς εξηγείται το γεγονός ότι για περισσότερους από 6-7 μήνες η πεσμένη δεξιά μάσκα και παραστάδα του τόξου, η βουλιαγμένη στέγη, η χορταριασμένη και εγκαταλειμμένη αυλόθυρα, δεν συγκινούν κανέναν; Πώς αλλιώς εξηγείται το γεγονός ότι κοντά ένα χρόνο από την κλοπή ο πολιτικός μηχανικός Βασίλης Θωμά Ζιώγας από τη Δροσοπηγή, με ένα προφητικό κείμενο, προειδοποιεί και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου; Ακριβώς στις 30 Σεπτεμβρίου του 2008 δημοσιεύεται στο περιοδικό «Τα Καντσιώτικα», τεύχος 11, σελ. 8, επιστολή-κείμενο του Βασίλη Ζιώγα με τίτλο «Υπέρ βωμών», όπου μεταξύ άλλων γράφει:

«...Ιστορικό, παλαιότατο το μοναστήρι (της Ζέρμας), θρησκευτικό κέντρο τής γύρω περιοχής, με πλούσιο διάκοσμο νωπογραφιών και σπάνιες σκαλιστές θύρες, που κατά τον μύθο συνδέεται με την ανέγερση του πέτρινου Καντσιώτικου γεφυριού στον Σαραντάπορο.

[...] Ευτυχώς, η περίτεχνη, σκαλιστή είσοδος του περιβόλου της μονής έστεκε ακόμη όρθια, όχι για πολύ, και με πολλές φθορές.

Προβληματισμένος ...με εμάς τους ίδιους που επιτρέψαμε ένα σημαντικό ιστορικό και θρησκευτικό μνημείο, που βρίσκεται μάλιστα πάνω στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο, να φτάσει σε αυτή την κατάντια».

Αποκαλύπτει και λέει απλά η επιστολή ότι η σκαλιστή είσοδος του περιβόλου της μονής **ένα χρόνο πριν την κλέψουν** έστεκε ακόμα όρθια, όχι για πολύ, και με πολλές φθορές.

Ουσιαστικός ο λόγος φίλων και πατριωτών μας που μίλησαν πριν την κλοπή για την εγκατάλειψη και την προστασία της κεντρικής πύλης της μονής. Αξίζει, έστω και τώρα, να ακουστεί η φωνή τους:

«Πιστεύουμε ότι τέτοια γεγονότα δεν θα πρέπει να μείνουν ασχολίαστα. Απευθυνόμαστε σ' εκείνους τους πολίτες που, όπως εμείς νιώθουν να πονά η ψυχή τους βλέποντας το ιστορικό Μοναστήρι της Ζέρμας (1618) να βρίσκεται σε κατάσταση τέτοια που να προσβάλλει κάθε έννοια στοιχειώδους πολιτισμένης κοινωνίας. Τους καλούμε να αντιπαρέλθουν την αδιαφορία των αρμοδίων και να πάρουμε μαζί την πρωτοβουλία για κάποια μέτρα που να αποβλέπουν στη σωτηρία των καταλοίπων ενός από τα σημαντικότερα, αν όχι το σημαντικότερο, μνημεία της επαρχίας Κονίτσης. Δηλαδή, αν μη τι άλλο, να φροντίσουμε να σκεπαστεί η ερειπωμένη στέγη τής κεντρικής εισόδου του περιβόλου της μονής και να γίνει επειγόντως επισκευή-στήριξη του γκρεμισμένου τόξου της, που κινδυνεύει άμεσα, μέρα με τη μέρα, με ολοκληρωτική κατάρρευση. Αυτό δεν απαιτεί τίποτα άλλο παρά λίγο από εκείνο ακριβώς που λείπει από τους διοικούντες, δηλαδή λίγο φιλότιμο».

Τα γεγονότα τρέχουν. Η κλοπή του τόξου της κεντρικής αυλόθυρας προκαλεί αντιδράσεις και οργή στην Ήπειρο και στις παροικίες μας σε όλη την Ελλάδα. Στις 15 Σεπτεμβρίου 2009 ο δημοτικός σύμβουλος και πρώην δήμαρχος Μαστοροχωρίων Γρηγόρης Παπανώτης καταγγέλλει την κλοπή στο Αστυνομικό Τμήμα Πυρσόγιαννης. Στις 18 Σεπτεμβρίου 2009 στην Πυρσόγιαννη κάνει ο ίδιος

Πανοραμική εικόνα της Μονής με φόντο το παλαιό χωριό της Ζέρμας.
Παλαιότερη φωτογραφία του αλησμόνητου φίλου του χωριού μας Γιώργου Βαφειάδη, Πάσχα του 1996.

έγγραφη καταγγελία για να υποβληθεί μήνυση. Στις 27 Σεπτεμβρίου 2009 η εφημερίδα των Ιωαννίνων «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ» στην στήλη ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ σε ρεπορτάζ του Γιώργου Τσαντίκου αναφέρεται στο γεγονός με τίτλο *«ΥΠΟ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ Η ΠΥΛΗ, ΛΕΙΠΟΥΝ ΤΑ ΛΙΘΑΝΑΓΛΥΦΑ – Σε εγκατάλειψη η Μονή Ζέρμας»*. Δημοσιεύει και απόσπασμα από συνέντευξη του Γρηγόρη Παπανώτη που λέει ότι: *«...είναι αδιανόητο να εγκαταλείπεται προκλητικά περιφρονημένο το ιστορικό μοναστήρι της Ζέρμας»*, και αποδίδει ευθύνες στους υπεύθυνους του Δήμου *«που δεν φρόντισαν λόγω άγνοιας ή ανεπάρκειας, να διασώσουν την κεντρική πύλη. Αν είχαν φροντίσει να σκεπαστεί με σχιστόπλακες η στέγη της κεντρικής πύλης της μονής και να είχε γίνει αντιστήριξη του λιθανάγλυφου τόξου της, δεν θα κατέρρεε ολοκληρωτικά και δεν θα είχαν κλαπεί τα λιθανάγλυφα. Το κόστος αυτών των εργασιών δεν θα ξεπερνούσε τις 4 χιλιάδες ευρώ»*.

1618-2009, τέσσερις αιώνες, ένα μεγάλο ταξίδι στο χρόνο και η Μονή Ζέρμας πορεύεται βαρύτατα τραυματισμένη. Κοντεύουν δέκα χρόνια από τη σύνταξη της γεωλογικής-εδαφοτεχνικής μελέτης του ΙΓΜΕ και στη συνέχεια της μελέτης επισκευής και αναστήλωσης του καθολικού, και το ιστορικό μοναστήρι κινδυνεύει να καταρρεύσει.

«...Κατευθύνθηκα», συνεχίζει ο Βασίλης Ζιώγας στις 30 Σεπτεμβρίου 2008, *«προς το ναό... σκοτεινός, άδειος και ερειπωμένος, τα επιχρίσματά του πεσμένα, οι τοιχογραφίες στο μεγαλύτερο βαθμό κατεστραμμένες και δεκάδες νυχτερίδες να κρέμονται σαν τα τσαμπιά από την οροφή... Ο ναός μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, με τον θόλο να έχει σκιστεί στα δύο, τους πέτρινους τοίχους να έχουν αποσυναρμολογηθεί και τα βασικά δομικά μέλη –κολώνες και πεσσοί– να έχουν πάρει επικίνδυνη κλίση. Σε δύο-τρία χρόνια θα έχει πέσει, σκέφτηκα από μέσα μου, καθώς έκλεινα πίσω μου την πορτούλα προβληματισμένος...»*

Φαίνεται ότι δεν υπάρχουν πια ερείσματα για να θεμελιωθεί αίσθηση ευθύνης. Αν δεν αισθανόμαστε ξένοι σ' αυτήν την κατάντια, αν δεν βρούμε τρόπο να αντιδράσουμε, σημαίνει ότι η παρακμή, μας έχει καταπιεί...

2004 – Πέντε χρόνια πριν την κλοπή.

Μονή Ζέρμας... Περίβολος μονής. Αυλόθυρα. Στις παραστάδες της ευρείας εισόδου (καθώς και στο υπέρθυρο τόξο της) διακρίνονται ποικίλα λαϊκότροπα λιθανάγλυφα: ανορθούμενοι λέοντες, υπεράνω των οποίων ανυψώνονται αποκανθάρων ανθοφόροι κλάδοι στην κορυφή των οποίων στηρίζονται πτηνά, παράλληλα συντρέχοντες με κλιματίδες αμπέλου, στο δε τόξο, μεταξύ άλλων φθαρμένων κοσμημάτων δικέφαλος αετός και αποτροπαϊκός σταυρός στην κλείδα του τόξου, αριστερά τής οποίας διακρίνεται ο αριθμός 18[02;], ήτοι αρχή χρονολογίας.

(Απόσπασμα από το βιβλίο «ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΧΤΙΣΤΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ» του ΑΡΓΥΡΗ Π.Π. ΠΕΤΡΟΝΩΤΗ και ΒΑΣΙΛΗ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ – έκδοση ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, 2008).

15 Σεπτεμβρίου 2009.

Η ρημαγμένη πύλη της Μονής Ζέρμας, χωρίς το κλεμμένο τόξο της.

Γενάρης του 2009.
Μερικούς μήνες πριν την κλοπή.

Μονή Ζέρμας 1618 - 1802.
Κεντρική πύλη, σωρός ερειπίων.

Εικόνες: **1**,**2**,**3**.
Λεπτομέρειες του τόξου και των παραστάδων με εξαιρετικής τέχνης λιθανάγλυφο διάκοσμο.

Λεπτομέρεια κατεστραμμένης στέγης
της κεντρικής πύλης.

Το τόξο της κεντρικής πύλης υπό κατάρρευση.
Σπασμένοι ολόλιθοι παραστάδες
και λιθανάγλυφη μάσκα.

Θεσσαλονίκη, Νοέμβρης 2009

Χήρεψα στα εικοσιέξι
Δεν μολογιούνται τα βάσανα αυτά...

της Γεωργίας Σ. Σκοπούλη

Όλγα Σιούτη (Αγγελάκαινα), 84 χρονών

Εδώ γεννήθηκα. Εδώ μεγάλωσα. Εδώ παντρεύτηκα. Εδώ ζω. Χειμώνες, καλοκαίρια. Μόνη μου. Στα δώδεκα αρραβωνιάστηκα και στα δεκαεννέα παντρεύτηκα. Ήμουν στο σχολείο ακόμη, σε μια γιορτή έπαιζα σε ένα διάλογο, κάτι σαν θέατρο, δεν θυμάμαι ποιο έργο ήταν. Με είδε και του άρεσα. Όταν τελείωσα το σχολείο ήρθε και με ζήτησε. Και το Φθινόπωρο αρραβωνιαστήκαμε. Χωρίς να τον ξέρω. Από μακριά τον είχα δει, έτσι γινόταν τότε. Ήταν πέντε χρόνια μεγαλύτερος. Αμέσως μετά έφυγε ταξίδι, έτσι λέγαμε για τους χτίστες που πηγαίνανε εκείνα τα χρόνια στη Θεσσαλία κι αλλού για να δουλέψουν. Όταν ερχόταν βλεπόμασταν κάπου-κάπου κρυφά τη νύχτα. Φοβόταν και οι γονείς κι εμείς. Αν έμενα έγκυος, τί θα γινόταν μετά;

Από τα δέκα και ύστερα πηγαίναμε κοντά στις μανάδες, στο θέρο, στο σκάλο, βοτάνισμα, σπορά. Βοηθάγαμε κι εμείς παντού. Στην τυράγνια από μικρά παιδιά, και σ' όλη μας τη ζωή. Όχι μόνο εγώ, όλες οι γυναίκες εκείνα τα χρόνια. Μπροστά και στο σπίτι και στα χωράφια και στα ζώα. Και όλα με τα χέρια, πού μηχανήματα τότε και ηλεκτρικές κουζίνες και πλυντήρια! Τι τράβηξαν ετούτα τα χέρια! Χειμώνες και καλοκαίρια. Και να κοκκινίζει το χιόνι στο διάβα μας, και τ' άχυρο το καλοκαίρι, από το αίμα της περιόδου. Και καθώς οργώναμε το χωράφι με το αλέτρι, ήταν τόσο δυνατό το τράνταγμα απ' τ' άλογα, που το αίμα έπεφτε πλάφ-πλάτς πάνω στο χώμα! Τότε δεν είχαμε βρακί, δεν το ξέραμε. Το 1965 αρχίσαμε και μείς να φοράμε. Τότε ο δάσκαλος του σχολείου, που ήταν από τη Φούρκα, έλεγε στα κορίτσια να φοράνε.

Και τα δικά μου βάσανα ποτέ δεν τελειώνουν. Θέλαμε να παντρευτούμε. Ήταν το 1939. Γύρισε απ' το ταξίδι τη βδομάδα που θα γινόταν ο γάμος. Τρόχαγε τα μαχαίρια ο πεθερός, για να σφάξει τα ζώα για τον γάμο. Τι κάνεις; του λέει ο πατέρας, ποιο γάμο; τα επιστράτευσαν τα παιδιά... Παντρευτήκαμε στις δύο Ιουνίου του 1940. Τέλη Ιουνίου έγινε μια παρεξήγηση με τον δασικό και τον πήραν φυλακή για ένα χρόνο. Αλλά έδωσε χάρη ο Μουσολίνι και έτσι έκατσε στη φυλακή έξι μήνες μόνο. Όταν ήρθε μου είπε: Πάρε ένα ζευγάρι τσαρούχια και ένα καρβέλι ψωμί και πάμε να φύγουμε. Εγώ φταίω που μείναμε, γιατί σκέφτηκα τα γερόντια και τί θα πει ο κόσμος!

Μέχρι το 1943 έμεινα με τα πεθερικά. Μου φέρθηκαν πολύ καλά. Πεθερικά μάλαμα. Αλλά είχα τη συνυφάδα που ήταν "κατής και κριτής". Δεν λογάριαζε ούτε πεθερικά ούτε κανέναν. Εγώ τυραγνιόμουν όλη μέρα στα χωράφια μόνη μου. Όταν τα πεθερικά έκρυβαν λίγο ψωμί παραπάνω και μου το έδιναν να φάω, γιατί δούλευα πολύ, ήμουν νέα και δεν χόρταινα, γινόταν χαμός. Ζυγίζαμε το ψωμί εκατόν πενήντα γραμμάρια ο καθένας. Το ίδιο μερίδιο και για το μωρό της που δεν έτρωγε ψωμί, το ίδιο και για τους μεγάλους! Πήγαινε στην Αλβανία και διακόνευε. Όχι μόνο αυτή, κι άλλοι. Γιατί, τότε, οι Αλβανοί τα είχαν καλά με τους Ιταλούς και είχαν πιο πολύ στάρι, και καλαμπόκι. Έφερνε το αλεύρι στο σπίτι και το έκρυβε, ενώ εγώ ήμουν στο χωράφι. Το ζύμωνε κρυφά και από αυτό το ζυμάρι έκανε τηγανίτες. Τάϊζε κρυφά την οικογένειά της. Το υπόλοιπο το έκανε ζυμαρόπιτα, το έψηνε στη γάστρα, και μετά μοιραζόμασταν δια του εφτά την πίτα! Έχω τραβήξει μεγάλη πείνα, σου λέω, τότε που ήταν στη φυλακή ο άντρας μου, αλλά και μετά που αυτός πήγαινε στις οικοδομές, Γιάννενα, Λάρισα, Χαλκιδική.

Το 1944 έκανα τον πρώτο γιο και το 1946 τον δεύτερο Το 1947, που είχα την κόρη στην κοιλιά, τον πήραν. Τους επιστράτευσαν οι αντάρτες. Ήμασταν πάνω σε μια αγριογκορτσιά και μαζεύαμε γκόρτσα, όταν ακούμε από τα μεγάφωνα: Όλοι οι άντρες από δεκαοχτώ έως σαράντα χρονών να μαζευτούν στην πλατεία, με μια καραβάνα και μια χλαίνη. Ήταν σαράντα άτομα από το χωριό μας. Ύστερα από μια βδομάδα, πέρναγαν από δω κοντά, και μας ειδοποίησαν να πάμε έξω από το χωριό να τους δούμε. Πήγα και τον είδα για τελευταία φορά!

Σκοτώθηκε στη Μουργκάνα τα Χριστούγεννα του 1948. Δεν το έμαθα αμέσως. Τον Ιούνιο ένας μπάρμπα-Θύμιος έστειλε γράμμα από τη Ρουμανία, στον πατέρα μου, για να μου πει ότι

ο Θωμάς σκοτώθηκε. Εδώ στο χωριό το ήξεραν, αλλά δεν μου το έλεγαν... Χήρεψα στα 26. Με δύο μικρά, και ένα στην κοιλιά. Εδώ να γίνεται χαμός. Φτώχεια, πείνα, και τ' αεροπλάνα, το ένα μετά το άλλο, να βομβαρδίζουν χωρίς διάκριση. Στις δώδεκα του Φλεβάρη, οι αντάρτες σκότωσαν στη Ζέρμα τον παπά γιατί συνεργάζονταν με τον στρατό. Μετά απ' αυτό δώδεκα αεροπλάνα βομβάρδιζαν χωρίς σταματημό...

Ήρθαν και μας είπαν να πάρουν τα παιδιά. Να τα προφυλάξουν κάπου αλλού. Κι εμείς, και από το φόβο και γιατί δεν είχαμε να φάμε, ούτε αλάτι, τα στείλαμε. Πρώτα το αγόρι μου και με την δεύτερη αποστολή και την κόρη μου. Στείλαμε διακόσια από το χωριό. Το σχολείο που είχε διακόσια πενήντα παιδιά είχε κλείσει. Και κάνανε μάθημα στο βουνό, στον Άγιο Αθανάσιο, που ήταν μέσα στα δένδρα και δεν φαίνονταν από τ' αεροπλάνα. Τότε ζούσαμε με την αγωνία και το φόβο. Δεν ήξερες αν θα ζεις αύριο. Πήγε μαζί τους και η αδερφή μου που ήταν παιδαγωγός. Κάθισαν δυο μήνες στην Αλβανία και μετά τα πήγαν στη Ρουμανία. Οι παιδαγωγοί πήγαν μέχρι την Αλβανία. Μετά τους έδωσαν όπλα και πήγαν στο αντάρτικο.

Εκεί στη Ρουμανία τα παιδιά μας στο σχολείο είχαν Έλληνα δάσκαλο. Αυτός τους έβαλε και έγραψαν γράμμα στους γονείς τους, όπου ρωτάγανε να μάθουν την ημερομηνία που γεννήθηκαν και άλλα στοιχεία. Από τότε, το 1953, είχαμε αλληλογραφία. Έζησαν καλά εκεί τα παιδιά μας. Σπούδασαν και πρόκοψαν, και αυτά και τα παιδιά τους. Εγώ πήγα το 1973 και τα είδα. Καταλαβαίνεις πώς ήμουν. Πώς να νιώθει μια μάνα μετά τόσα χρόνια; Κι αυτά σαν... χαμένα ήταν.

Όμως ας ξαναγυρίσουμε στα βάσανα μου, που δεν έχουν τελειωμό. Έμεινα με ένα παιδί. Και η συνυφάδα τα κανόνισε πάλι, και τα χωράφια και τους γερόντους. Αυτή πήρε τη γιαγιά και εγώ τον παππού και τον είχα μέχρι που πέθανε, από το 1953 μέχρι το 1960. Κι ο δεύτερος άντρας μου τον κοίταγε στα μάτια, καλύτερα κι από τον πατέρα του.

Πώς θα ζήσεις; τί θα κάνεις μόνη σου; μου είπε ο πατέρας. Και μου προξένεψαν τον Αγγελή. Αν ήταν η σημερινή κατάσταση, δεν θα ξαναπαντρευόμουν. Θα δούλευα και θα τα κατάφερνα. Αλλά τότε πώς να ζούσες; με τα χωράφια που δεν είχαν προκοπή; Καίγονταν τα στάρια και τα καλαμπόκια πριν ακόμη κάνουν καρπό. Όταν ρίξαμε λίπασμα φάγαμε ψωμί. Άσ' τα κοριτσάκι μου. Τυράγνια μεγάλη.

Ήμουν μια βδομάδα κλεισμένη στο σπίτι για να μην γελάει ο κόσμος που παντρεύτηκα. Πήγαμε στην Κόνιτσα, στον συμβολαιογράφο, και μου έγραψε την μισή του περιουσία. Έπρεπε να με ασφαλίσει. Εφόσον δεν μπορούσε να με στεφανωθεί επειδή είχε κάνει τρεις γάμους. Οι δυο γυναίκες του πέθαναν η μια μετά την άλλη από τύφο. Και η τρίτη είχε πάει στη Ρουμανία, όπου πέθανε και αυτή. Όταν το έμαθε ο Αγγελής, ήρθε και με ζήτησε. Είχε μείνει εντελώς μόνος. Ήταν το 1953. Κάναμε δυο αγόρια. Ζήσαμε μαζί δεκαπέντε χρόνια μόνο. Αρρώστησε και πέθανε. Και ήμουν σαράντα οχτώ χρονών.

Δεν μολογιούνται τα βάσανα αυτά. Πάλι μόνη. Μοσχάρια, πέντε-έξι γίδια, και τα λίγα χωραφάκια. Μ' αυτά πάλευα. Έχτισα και το σπίτι. Βοήθησαν πολύ και τα παιδιά. Όταν μεγάλωσαν ξετόπισαν και αυτά. Παντρεύτηκαν, έκαναν οικογένεια. Τον έναν τον έχασα στα σαρανταέξι του... Γιατί δεν πήρε εμένα και πήρε αυτόν; Γιατί;

Παίρνω και σύνταξη από την Εθνική Αντίσταση τρακόσια πενήντα ευρώ. Από το 1994. Αφού καταξοδεύτηκα με τους δικηγόρους, επειδή τους είχανε σαν αγνοούμενους, κι όχι σαν σκοτωμένους. Για τον πρώτο μου τον άντρα, μιλάω. Πήγανε στη Μουργκάνα και πήρανε πιστοποιητικό ότι σκοτώθηκε εκεί, όχι μόνο για τον δικό μου αλλά και για τους άλλους χωριανούς.

Τώρα ζω εδώ μόνη μου. Κι απορώ πώς είμαι ακόμη στα πόδια!

Έρχονται και τα παιδιά για λίγο, πάω κι εγώ το χειμώνα, αλλά τον περισσότερο καιρό είμαι μόνη...

Κάντσκο, Κόνιτσα 4 Ιούλη 2006

Αναδημοσίευση από το βιβλίο της Γ. Σκοπούλη, «Αυτές που γίναν ένα με τη γη» εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ - Αθήνα 2007.

Ιστορίες ξεχασμένες στο κατώι

του Χρήστου Τσιγκούλη

Για όλα τα παρακάτω αφορμή και αιτία ήταν ένα παλιό καπίστρι.

Θυμήθηκα μια παλιά διήγηση από εκείνες που διασώζωνται στο σκληρό δίσκο της γεροντίστικης μνήμης και μοιάζουν με ψυχανεμίσματα χρωματιστά σαν υφάδι από ξύλινο αργαλειό στις απαγορευτικές πολιορκίες του χειμώνα στα Μαστοροχώρια.

Άκουγα τη θεία να προσπαθεί να θυμηθεί ονόματα και ημερομηνίες και ήταν μια προσπάθεια σαν εκείνο το ανέβασμα σε απότομη όχθη λασπωμένη, που όλο γλιστράει βασανιστικά. Κοίταξε το καπίστρι που ήταν πεταγμένο στην αυλή. Ένα καπίστρι παλιό,με λουριά ξεφτισμένα, φαγωμένο από παντού έτοιμο να διαλυθεί σαν τη θεία σε προσεχή αποσύνθεση.

Έβαλε μέσα στο λόγο της σαν να ήθελε να δικαιολογηθεί τη φράση *«το βρήκαν τα εγγόνια της αντραδέρφης μου, το ξεπαράχωσαν σε μια στοίβα από αγγειά, πίσω σπό την άρκλα (αμπάρι) κι έκαναν σαν τα χαζά, δεν ήξεραν πώς το λένε».* Ύστερα αραδιάζοντας τη θολωμένη κουβέντα θέλησε να πει πόσο θλίβεται κάθε φορά που βρίσκεται στο κατώι ψάχνοντας κάτι χρειαζούμενα. Εκεί μές στο σύθαμπο, πάνω στα παλιά αντικείμενα του νοικοκυριού που σκουριάζουν και αραχνιάζονται σωρός το' να πάνω στ' άλλο, πονάει η ψυχή της καθώς τα αγγίζει. Είναι όλα τους βουβά, θλιμμένα, με ήχους βραχνούς σαν παράπονο εγκατάλειψης.

Στο καθένα βλέπει κομμάτια της ζωής της ξοδεμένα και μοιρολογάει φράσεις και λόγια που έχουν τον ίδιο σκοπό *«Αχ, πώς ήρθαν Θέ μου έτσι τα πράματα... πώς έφυγαν τόσο γλήγορα τα χρόνια...»*

Προσπάθησε να εξηγήσει με επαναλήψεις πως αρχίζει να φοβάται να κατέβει στο κατώι, μέσα σ'εκείνη την υγρή θαμπωμάρα με τα τριξίματα που ακούει ανάμεσα στα ξύλα, στις ξεχαρβαλωμένες πόρτες και στο κλαψούρισμα του αγέρα που μπαίνει από τις χαραμάδες, σαν κλάμα μικρού παιδιού. Θαρρεί πως ακούει φαντάσματα, σαν να την παραμονεύουν όλοι οι πεθαμένοι του σπιτιού και ειδικά τη νύχτα με κείνο το μυστηριακό φως του πανσέληνου, κατακίτρινο, λυπημένο.

Τα κατώγια στα σπίτια των Μαστοροχωριών είναι τώρα πια μουσεία ξεχασμένα και σχεδόν αμετάφραστα στο περιεχόμενο και στο παρελθόν τους. Ποιος να το πει για τη σημασία που είχαν τα σκεβρωμένα βαένια κάποτε... Μια ξεκάρφωτη σαρμάντζα ανάμεσα σ'ένα καζάνι οξειδωμένο, κατάμαυρο και δυο σκαφίδια σαρακοφαγωμένα. Πώς να νιώσουν οι νέοι «εποχιακοί έποικοι» των χωριών τι πολύτιμο ρόλο μπορεί να είχαν στη ζωή το τσαλαμωμένο δισάκι στο καρφί κρεμασμένο, τα εργαλεία των μαστόρων σ'ένα καδί πεταμένα και τα γεωργικά εργαλεία (ύπηργα) όπως ζυγός, λουριά, ζεύλες, γηνιά στην παλιά καρσέλα με τα σαϊσματα και τις παλιές εικόνες.

Όσο για το καπίστρι, αυτό που ήξερε και προσπάθησε να περιγράψει είναι απ' όσα της είχαν πει τα πεθερικά της. Ήταν απ' το μουλάρι ενός αδερφού του προπάππου της πεθεράς της, δεν θυμόταν το όνομά του, *«Γιάννης, Βασίλης, Στέργιος... ό,τι να πω θα σας γελάσω...»* Όμως το όνομα του μουλαριού το θυμόταν καλά, το'λεγαν Αράπη...

Αυτό το καπίστρι το είχε αγοράσει στο παζαρόπλο της Κόνιτσας από έναν Τουρκοεβραίο έμπορο. Δεν επέμενε για τα άλλα χωριά, αλλά για το Κάντσικο ήξερε πως οι μαστόροι φρόντιζαν τα μουλάρια σαν τα μάτια τους, τα ήθελαν γερά και περιποιημένα, αχώριστοι σύντροφοι στη δουλειά, μαζί στα ξένα και στις ταλαιπωρίες, στα ντάμια (ερείπια) του κόσμου. Σκληρή η ζωή, σκλήρηνε και τους ανθρώπους.

Ένας τέτοιος μάστορας του παλιού καιρού, σκληρός και απότομος ήταν κι ο αδερφός του προπάππου της πεθεράς της. *«Αχ μωρέ, πώς τον έλεγαν...; Πώς τον έλεγαν...;»*

Αυτός με τον Αράπη του για καμμιά εικοσαριά χρόνια γύρισαν όλη την ξενιτιά μαζί με άλλες παρέες μαστόρων του χωριού. Για τη θεία αλλά και για τις γυναίκες του Καντσίκου τα ξένα μέρη ποτέ δεν ήταν προς τα πάνω (σιαπάνω), αφού δεν πίστευαν ότι υπήρχε ψηλότερος τόπος απ'τα βουνά των Μαστοροχωριών και σίγουρα όλα τα άλλα μέρη ήταν *«πιο κάτω»* και *«πιο πέρα»* (σιαπέρα).

Αφύσικος άνθρωπος ο μακρινός μπαρπα μάστο-

ρας, ομολογούσε η πεθερά της. Σαν να είχε δυο ψυχές και άντεχε. Ήταν και μονόχνωτος και κοπαδιαστός (νομαδικός) με κλειδωμένες κι αφανέρωτες σκέψεις, λίγα λόγια και πολλούς συμβιβασμούς χάρη στην υπαρξιακή σημασία της δουλειάς. Μονάχα με το μουλάρι του έδειχνε αδυναμία και φανέρωνε μια καλοσυνάτη τρυφεράδα που ξάφνιαζε τους άλλους μαστόρους της παρέας. Δεν το είχε πει σε κανέναν αλλά πίστευε πως μονάχα στο βλέμμα του Αράπη έβλεπε την αγνή αλήθεια και τη σταθερή εμπιστοσύνη. Για τους ανθρώπους αμφέβαλλε και με τα τόσα βάσανα που τον είχαν βρει πίστευε ότι όλοι χαίρονταν με τη δυστυχία του εκτός απ' το αθώο τετράποδο όπου κάθε φορά που του μιλούσε για τα πάθη του, εκείνο κουνούσε το μεγάλο κεφάλι με κατανόηση και πότε πότε γύριζε και τον κοίταζε με τα μεγάλα του μάτια που γυάλιζαν υγρά σαν δακρυσμένα, σαν να του'λεγε *«σώπα αφεντικό, έχεις εμένα μη θλίβεσαι...»*

Τον είχαν βρει πολλά, είχε δίκιο να εξομολογείται στο μουλάρι του. Έχασε δυο παιδιά από κοκκίτη, άλλη μια θυγατέρα του την άρπαξε ένας Τούρκος, κι ένα κορίτσι του παντρεύτηκε έναν αγωγιάτη από τα Χάσια. Λίγο καιρό πριν σταματήσει να ταξιδεύει λόγω ηλικίας, πέθανε κι η γυναίκα του από πνευμονία (περιπλεμονία την είπε η θεία).

Το δίπατο πέτρινο σπίτι γέμισε θλίψη και ερημιά. Ο μακρινός πονεμένος μάστορας κι ο αχώριστος για είκοσι χρόνια, υπάκουος Αράπης γέρασαν μαζί και συχνά τους άκουγαν οι γείτονες να κουβεντιάζουν στο κατώι για τα περασμένα. Να λέει, να λέει ο άνθρωπος, να απαντάει χλιμιντρίζοντας το ζωντανό. Αραιά ερχόταν η θυγατέρα του η ξενοπαντρεμένη, δεν ήταν κι εύκολη η μετακίνηση επί Τουρκίας, τον φρόντιζε κι έφευγε. Εκείνος είχε ξεκοπεί απ' όλους και μοναχός του με το μουλάρι του πήγαινε για ξύλα, για χορτάρια, για ζωοτροφή για το ξεχειμώνιασμα. Ώσπου έφτασε η χρονιά που ο Αράπης είχε χάσει τις δυνάμεις του, ήταν σε βαθιά γεράματα κι ούτε το κριθάρι δεν μπορούσε να μασήσει.

Στα χωριά μας και εδώ στο Κάντσικο, όταν γεράσουν τα σπιτίσια τα ζώα μουλάρια, γαϊδούρια κι άλογα, δεν τα σκοτώνουν. Όταν καταλάβουν πως πλησιάζει το τέλος τους τα πηγαίνουν σε τοποθεσίες μακριά στα όρια του χωριού, στην ερημιά να ψοφήσουν ή να τα φάνε οι λύκοι. Η τελετή του χωρισμού γινόταν λίγο πριν μπει για καλά ο χειμώνας.

Μονάχα όταν ήρθε η σειρά για τον Αράπη ο γερομάστορας το καθυστέρησε όσο μπορούσε, αλλά μια μέρα πριν ξημερώσουν τα κάλαντα (κόλεντα) πήρε την απόφαση να τον αποχωριστεί για πάντα. «Δεν έχω το κουράγιο να σε ταϊσω άλλο καλό μου πράμα...» του είπε όταν ξεκίνησε να τον μεταφέρει στην τοποθεσία «Γυαλένιος Λάκκος», ένα άγριο τοπίο, μια χαράδρα κατάλληλο για νεκροταφείο των ζώων. Το φίλησε στα μάτια, το χάιδεψε βιαστικά, ήταν σε τρικυμία ψυχική και προσπάθησε να απομακρυνθεί γρήγορα απ' τον μελλοθάνατο Αράπη, ένα θαύμα ομορφιάς κι αλλοτινής δύναμης και τώρα ένα κοκκαλιάρικο συντρίμι.

Πιο πάνω κρύφτηκε πίσω απ' τα δέντρα ο γέρος, γύρισε και ανάμεσα απ' τα μαδημένα κλωνάρια κοίταζε όλο αγωνία, λαχτάρα κι ενοχές το ατάραχο ζώο που κοίταζε απορημένο, σκεφτικό προς τη μεριά που χάθηκε το αφεντικό του. Προσπάθησε να κινηθεί, ήταν δεμένα τα μπροστινά του πόδια, ξανακοίταξε στο μονοπάτι στη στροφή, δεν ήταν κανείς. Χλιμίντρησε όπως το συνήθιζε όταν ήθελε κάτι να πεί, σαν χαρά ή σαν παράπονο.

Είναι βαρύς ο αποχωρισμός για κάποιον μελλοθάνατο, είναι απόλυτος και πλακώνει με το βάρος του την ψυχή εκείνου που ισόβια θα θυμάται το τελευταίο βλέμμα, τα λόγια, το απελπισμένο γεια. Αν υπάρχει ο Θεός των ζώων, σκέφτεται ο γερομάστορας, για τα τετράποδα της δουλειάς πρέπει να έχει ξεχωριστό Παράδεισο να ξεκουραστούν και να χορτάσουν το ψωμί τους. Και προπάντων για τον Αράπη που ήρθε σ' αυτόν τον κόσμο μονάχα για να δώσει, χωρίς να πάρει τίποτα δικό του. Ήρθε χωρίς καμμιά απαίτηση για δόξα ή χρήμα, παρά μονάχα για ένα σακούλι με τρεις – τέσσερις χούφτες κριθάρι καθημερινά και λίγο αχυρόχορτο.

Το κρυφοκοίταζε κι ας είχε αρχίσει να βρέχει... Δάκρυα ανακατεμένα με κρύες σταγόνες βροχής. Από ανατολικά ακούστηκαν βροντές, γνωστό σινιάλο βαρυχειμωνιάς. Απ' τη μεριά της Λαγκάδας ένα μακρινό ουρλιαχτό λύκου.

Πήρε την ανηφόρα για το χωριό αβάσταχτα ένοχος, μάταια ψάχνοντας για δικαιολογία. Ήταν μια σκιά στο λασπωμένο μονοπάτι σε μια στιγμή του χρόνου που η ζωή ήταν στο χαμηλότερο σημείο της και η ελπίδα πουθενά. Αν και ήταν θυμωμένος από χρόνια με το Θεό, ένιωσε την ανάγκη να εξομολογηθεί για το κρίμα που είχε κάνει. Αύριο χαραΐ, χαραΐ θα

πάει στην εκκλησιά να κοινωνήσει, να ξαλαφρώσει. Μ'αυτή την απόφαση έφτασε νύχτα στο χωριό, άκρη άκρη μπήκε στο σπίτι, ήταν μούσκεμα, άλλαξε, άναψε φωτιά στο τζάκι, ακούμπησε στο πλάι κι εκεί τον πήρε ο ύπνος.

Τον ξύπνησε το φωτεινό χάραμα, κοίταξε απ' το παράθυρο να υπολογίσει την ώρα... το χιόνι είχε σκεπάσει τα πάντα μέσα στο χωριό και στα γύρω βουνά. Ώσπου να ντυθεί σιγά σιγά με τα γιορτινά ρούχα, ακούστηκε η καμπάνα απ' την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής. Ξεκίνησε αναστατωμένος, είχε τόσα χρόνια να πάει στην εκκλησιά και να τον δει ο κόσμος... Πάτησε με προσοχή το αφράτο χιόνι, έφτασε στην αυλόπορτα κι όταν πάτησε το πόμολο κι άνοιξε τρίζοντας έλαμψε ο τόπος γύρω του, σαν να τον χτύπησε κεραυνός. Μπροστά του έστεκε ο Αράπης βρεγμένος με τα ποδάρια του ματωμένα. Κάτι προσπάθησε να πει μ'ανασηκωμένο το κεφάλι, παίζοντας τα δυό του κατάμαυρα χείλη.

«Είχαν να λεν γι'αυτό το αντάμωμα στο χωριό... για τις φωνές του γέρου, τα λόγια χαράς και το αγκάλιασμα με τον Αράπη έμοιαζε ατελείωτο», είπε ξανά η θεία.

Τίναξε ο γέρος τα χιόνια απ' τη χαίτη και τα καπούλια του ζώου, το πήγε στο κατώι, το σκούπισε με μια παλιά βελέντζα, γέμισε το παχνί του με όσο κριθάρι και καρπούς του είχαν απομείνει και τον άφησε λέγοντας *«Άντε τώρα, θα πάω να κοινωνήσω... Φάε εσύ.»*

Βγήκε στο δρόμο ανάλαφρος και ξεκομποδεμένος απ' όλες τις σκλαβιές που κράτησαν φυλακισμένη τη ζωή του. Ήταν μια συγκλονιστική απελευθέρωση απ' όλα. Ακόμα κι απ' τα γεράματά του. Κατηφόρισε για την εκκλησία, αντάμωσε κι άλλους χωριανούς, είπαν κάτι για τον καιρό κι αν χτύπησε η τρίτη καμπάνα... Χιόνιζε, κι όλες οι γκρίζες ατέλειες κι ασχήμιες του τοπίου είχαν εξαφανιστεί. Ομόρφυναν ακόμα και οι άνθρωποι στα μάτια του γερομάστορα.

Σιγά σιγά ζύγωνε η μέρα όταν χτύπησε πια η τρίτη καμπάνα, η ψαλμωδία τελείωνε το 'Άσατε τω Κυρίω άσμα καινόν' και από τη μεριά της Τζίκας η φάλαγγα των παιδιών μες στα χιόνια τραγουδούσε

«κόλιντα μέλιντα
τρεις χιλιάδες πρόβατα
στο μέγα το χωράφι...»

Σωκράτους 12 Περιστέρι, Αθήνα

Τα γεφύρια στο δημοτικό τραγούδι

του Βασίλη Σκούρτη

Γεφύρια πέτρινα, τοξωτά, στεριωμένα σε ριζώματα βράχων, στο στένεμα των ποταμών, έζεψαν τις όχθες κι έγιναν ένα με τη φύση.

Ο λαός επηρεασμένος από τη δύσκολη για την εποχή κατασκευή κι από το φόβο της επέμβασης στη φύση, ξομπλιάζει μες στα δημοτικά τραγούδια τα γεφύρια με μύθους, θρύλους και παραδόσεις, θέλοντας να εκφράσει μ' έναν ιδιόρρυθμο λιτό τρόπο τα αισθήματα που του δημιουργούν τα παράτολμα αυτά κατασκευάσματα που είχαν μεταλλαχθεί σε στοιχειά της φύσης.

Ηρωικές στιγμές και κατορθώματα βρίσκουν άξιο φόντο τη φιγούρα ενός επιβλητικού γεφυριού. Αμίλητο, σοβαρό για τους πολλούς, φορτίζει ακόμα πιο πολύ την ένταση κάποιου περιστατικού. Κοντά σε γεφύρι οι Έλληνες κλεφταρματωλοί μάχονται με τους Τούρκους:

Εψές προψές επέρασα
Τατάρνας το γιοφύρι
κι ακούονταν ο πόλεμος
το κλέφτικο ντουφέκι.

Ο νέος το γιοφύρι το χρησιμοποιεί για να αποδείξει το μέγεθος της αγάπης του:

...να γένω γη να με πατείς
γιοφύρι να περάσεις,
να γένω κι ασημόκουπα
να πίνεις το κρασάκι...

Μετανοιωμένος κάποιος κλέφτης αναγνωρίζει την αξία ενός γεφυριού και εξομολογείται με λύπη:

Ο κόσμος φκιάνουν εκκλησιές,
φκιάνουν και μοναστήρια,
φκιάνουν και πετρογέφυρα
για να περνάει ο κόσμος,
κι εγώ καλό δεν έκαμα
χώρ' από κακοσύνες....

Το στοιχειό του γεφυριού αναγνωρίζει τον πόνο της κόρης και χρωματίζει με πειστικό τρόπο τον καημό και την ένταση της περίστασης:

Μια κόρη πικροτραγουδάει
απάνου στο γεφύρι,
και το γεφύρι εράγισε
και το ποτάμι εστάθει,
και το στοιχειό του ποταμού
κι αυτό στην άκρη εβγήκε
- άλλαξε κόρη τον ήχο
και πες άλλο τραγούδι....

Το γιοφύρι της Άρτας για να στεριώσει, έπρεπε πρώτα να το στοιχειώσει η γυναίκα του Πρωτομάστορα, η όμορφη γυναίκα:

Σαράντα πέντε μάστοροι
κι εξήντα μαθητάδες
γιοφύρι εθεμέλιωναν
στης Άρτας το ποτάμι,
ολημερίς το χτίζανε,
το βράδυ εγκρεμιζόταν....
...Αν δε στοιχειώσετ' άνθρωπο,
γιοφύρι δε στεριώνει
και μη στοιχειώσετ' ορφανό,
μη ξένο, μη διαβάτη
παρά του πρωτομάστορα
την όμορφη γυναίκα...

Τα όργανα στις ηπειρώτικες γαμήλιες πομπές όταν περνούσαν ένα γεφύρι σταματούσαν να παίζουν, το διάβαιναν όλοι σιωπηλοί, χωρίς γέλια, τραγούδια και μουσικές:

...γιοφύρι πέτρινο τηράς
να κρέμεται στο ρέμα
κι ακόμη και τώρα τα βιολιά
από τη στοιχειωμάδα
όταν περάσουν παίζοντας,
τρέμ' όλη η καμάρα...

Όταν λοιπόν το "ψίκι" περνά από το γιοφύρι πολλές φορές μπορεί το στοιχειό του γεφυριού να ζητήσει τα περατιανά απ' τη νύφη και το γαμπρό:

Καλά πήγαμαν κι ήρθαμαν,
καλά πήραμαν νύφη.
Μες στο καλό μας γύρισμα,
στο γύρισμα της νύφης
στοιχειό μας εκαρτέρισε
σε τρέμινου γιοφύρι.
Πιάνει το γκέμι του γαμπρού
κι τ' αλόγου της νύφης,
χαλεύει τα περατιανά
για να περάσει η νύφη.
- Βγάλε γαμπρέ μ' και πλέρωσε,
για να περάσει η νύφη...

Το παλικάρι προκειμένου να ανταμώσει την αρραβωνιαστικιά του δε λογαριάζει ούτε βροχές, ούτε χαλάζια μα ούτε και γκρεμισμένα γεφύρια:

Παλικαράκι μ' κρούσταλλο,
κρουστάλλινο χιονάτο,
σου μήνυσαν μια λυγερή
να πας ν' αρραβωνιάσεις
κι αν κατεβάσ' ο Τούρναβος
και πνίξει τα γιοφύρια;
- Εγώ βροχές δε σκιάζομαι,
χαλάζια δε φοβάμαι
κι αν κατεβάσ' ο Τούρναβος
και πάρει τα γεφύρια,
εγώ 'χω γρίβα γλήγορο
και γρίβα παιχνιδιάρη
στο δαχτυλίδι θα διαβώ
στην τρίχα θα περάσω...

Τα παλιά πέτρινα γεφύρια διασκορπισμένα σε κάθε γωνιά της Ηπείρου, αποτελούν πειστικά σημάδια αναφοράς μιας άλλης εποχής που πέρασε. Τότε που την έλλειψη μέσων αναπλήρωνε η εμπειρία και ο ενθουσιασμός.

Η Ήπειρος είναι η περιοχή που η ιδιόμορφη αυτή λαϊκή κατασκευή βρήκε το σωστό μέτρο, με αποτέλεσμα να μετουσιωθεί σε αληθινό έργο τέχνης. Ίσως επειδή δεν προϋπήρξαν ξένα πρότυπα ικανά να επιβάλλουν κάποια εγκεφαλική έμπνευση και έτσι ό,τι δημιουργήθηκε, ήταν αποτέλεσμα αξιοπρεπούς συμβιβασμού με το περιβάλλον, που πέρασε στο δημοτικό τραγούδι σαν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της φύσης.

Κόνιτσα, Νοέμβριος 2009

Αν δεν χτίσεις κι αν δεν παντρέψεις

του Νίκου Δ. Καθάριου
Επιμέλεια ύλης Θωμά Α. Μουκούλη

Αν δεν χτίσεις κι αν δεν παντρέψεις, λέει μια λαϊκή παροιμία, δεν ξέρεις τίποτα από τις δυσκολίες της ζωής. Και αν αυτό ισχύει για το σήμερα, που όλη τη φροντίδα και τα τρεξίματα για το χτίσιμο του σπιτιού τα αναλαμβάνει ο μηχανικός, φανταστείτε τις δυσκολίες του νοικοκύρη στο χωριό κατά τις παλαιότερες εποχές που έπρεπε να μεριμνήσει για όλα μόνος του. Αλλά ας δούμε τις δυσκολίες αυτές και τις φροντίδες από την αρχή:

Ξυλεία: Η πρώτη φροντίδα του νοικοκύρη ήταν να μεριμνήσει για την ξυλεία που θα χρειαζόταν για τα πατώματα, τη σκεπή και τις διαιρέσεις του σπιτιού. Για το σκοπό αυτό έκανε μια αίτηση προς το δασαρχείο της Κόνιτσας και περίμενε την έγκριση. Όταν έπαιρνε την έγκριση, επειδή δεν υπήρχε δημόσιος δρόμος και συγκοινωνία, έπρεπε ο νοικοκύρης να πάρει ένα ζώο, να πάει στην Κόνιτσα (οχτώ ώρες πεζοπορία), να φέρει το δασικό, να τον πάει στο δάσος και αφού ο δασικός υπολογίσει τα κυβικά της ξυλείας που θα χρειαζόταν το σπίτι και σφραγίσει τα δέντρα που έπρεπε να κοπούν, ήταν υποχρεωμένος να τον ξαναπάει πίσω στην Κόνιτσα. Άσε που πολλές φορές το Δασαρχείο καθυστερούσε την έγκριση γιατί περίμενε μήπως έρθουν και άλλες αιτήσεις από τα γύρω χωριά για να στείλει μια και καλή τον υπάλληλο.

Στο διάστημα που μεσολαβούσε μέχρι να έρθει ο δασικός, ο νοικοκύρης εντόπιζε την περιοχή στο δάσος, όπου θα κόβονταν τα δέντρα. Το μέρος έπρεπε να είναι προσήλιο, τα δέντρα να είναι ίσια (ευθυτενή) και να κοπούν, όταν θα είναι «γέμιση φεγγαριού», για να είναι, όπως λέγανε, αντοχής τα ξύλα! Τέτοιες περιοχές στο χωριό μας ήταν τα δάση στο «Βιρό» και «στ' Καρκατσέλ'».

Μετά τον εχομό του δασικού και το σφράγισμα των δέντρων ακολουθούσε το κόψιμο: Με την τσεκούρα (μεγάλο και βαρύ τσεκούρι) ή τη σιάρα (ένα πριόνι γύρω στο ενάμισι μέτρο μήκος, δέκα περίπου εκατοστά φάρδος και με μεγάλα δόντια, το οποίο δουλευόταν υποχρεωτικά από δύο άτομα), «γκρέμιζαν» τα δέντρα, τα ξεφλούδιζαν (γιατί τα ξύλα με φλούδα σέπονται γρήγορα και στεγνώνουν δυσκολότερα), τα τεμάχιζαν, - τα μεγάλα και χοντρά κομμάτια θα τα χρησιμοποιούσαν στα πατώματα και τη σκεπή, τα μικρότερα για τσιμπίδια και τους κοντόχοντρους κορμούς, τα «τρουπιά», θα τα έσχιζαν αργότερα με τη λιάτα, τις σιδερόσφηνες ή τις ξυλόσφηνες, για να τα κάνουν πέταυρα, δηλαδή ακατέργαστες σανίδες μήκους ενάμισι περίπου μέτρου, και πάχους τριών πόντων. Στη συνέχεια τα «ντάνιαζαν» σε σχήμα λάμδα (Λ) και τα άφηναν να ξεραθούν, ώστε αργότερα να μεταφερθούν ευκολότερα στο χωριό. Η μεταφορά τους δεν ήταν εύκολη και ο νοικοκύρης κατέφευγε στις «παρακαλιές», δηλαδή παρακαλούσε τους χωριανούς του να τον βοηθήσουν κι εκείνοι ποτέ δεν αρνιούνταν.

Η μεταφορά γινόταν συνήθως Κυριακή, που όλοι είχαν ευκαιρία, και έπαιρνε λίγο-πολύ χαρακτήρα πανηγυριού: Μαζεύονταν, λοιπόν, πρωί-πρωί αρκετά παιδιά (κουβαλώντας το καθένα μια τριχιά και ένα χαλκά), και με αστεία, γέλια και πειράγματα πηγαίνανε στο δάσος που ήταν «ντανιασμένα» τα ξύλα· μπήγανε το χαλκά στη μια άκρη του ξύλου, που ήταν κομμένο φάλτσο, δένανε την τριχιά στο χαλκά, και τραβώντας το –ένας ένας ή και δυο μαζί, αν το ξύλο ήταν βαρύ– ξεκινούσαν για το χωριό. Το τράβηγμα του ξύλου στον κατήφορο ήταν λιγάκι δύσκολο και ήθελε επιδεξιότητα και τέχνη· έπρεπε να είσαι καλός κυβερνήτης να το κουμαντάρεις, γιατί αλλιώς το ξύλο σε «πήγαινε όπου αυτό ήθελε» και υπήρχε ο κίνδυνος να σε παρασύρει και να σε τραυματίσει· παρόλα αυτά το τράβηγμα στον κατήφορο μέχρι τον Τρανό το Λάκκο, ήταν κάπως υποφερτό. Από εκεί και εδώ (στο ίσιωμα) γινόταν μαρτύριο και φυσικά για τον ανήφορο, αν το σπίτι ήταν στην άκρη του χωριού όπως, ας πούμε στη γειτονιά των Σιμαίων, ούτε λόγος για τέτοια προσπάθεια. Τα ξύλα έπρεπε να μεταφερθούν στους ώμους: Ανά δύο –ένας μπροστά και ο άλλος πίσω, αν ήταν πολύ βαρύ έμπαινε ανάμεσα και τρίτος– σήκωναν το ξύλο και το μετέφεραν στο σπίτι του νοικοκύρη. Εκεί περίμενε η νοικοκυρά να φιλέψει τα παιδιά για τον κόπο τους με ζεστό ψωμί, τυρί, πίττες, ζεστές λαγγίτες, τηγανητά αυγά και κρασί. Τα παιδιά τρώγανε και στη συνέχεια το

στρώνανε στο τραγούδι και το χορό· με άλλα λόγια ακολουθούσε ένα μικρό γλέντι.

Πέτρα για το χτίσιμο. Μετά την ξυλεία σειρά είχε η πέτρα. Η πέτρα ήταν ένα από τα δυσκολότερα υλικά τόσο για το βγάλσιμο, όσο και για το κουβάλημα. Ο νοικοκύρης στην αρχή έπαιρνε σβάρνα τα λακκώματα, έβρισκε κατάλληλους βράχους και τους σημάδευε. Ερχόταν μετά με τον κασμά, τη βαριά, το λοστό και το σφυρί και τον τεμάχιζε. Αν η ποσότητα της πέτρας δεν ήταν αρκετή, τότε έπρεπε να βρει αλλού, πιο μακριά απ' το χωριό, νταμάρι και για το βγάλσιμό της και να χρησιμοποιήσει ακόμα και φουρνέλα, πράγμα που σήμαινε ότι χρειαζόταν και άλλα τρεξίματα για τη σχετική άδεια, την αγορά και χρήση των εκρηκτικών. Παράλληλα με την πέτρα για το χτίσιμο των τοίχων έψαχνε και για πέτρα κατάλληλη για αγκωνάρια και θυροστόμια. Ένα καλό νταμάρι για την εξαγωγή τέτοιας πέτρας ήταν οι «Ασπρόπετρες», μια τοποθεσία που απέχει δυο περίπου χιλιόμετρα από το χωριό. Οι πέτρες αυτές είναι μαλακιές και πελεκούνται εύκολα. Από το νταμάρι αυτό έχουν βγει τα περισσότερα αγκωνάρια των σπιτιών του χωριού.

Πέτρα για τη σκεπή. Ο νοικοκύρης, εκτός από την πέτρα για τους τοίχους και τα αγκωνάρια, έπρεπε να μεριμνήσει και για την πέτρα (πλάκα) της σκεπής. Για την εξοικονόμηση της πλάκας χρειαζόταν πολλή υπομονή και επιμονή, - γιατί δεν ήταν όλες οι πέτρες κατάλληλες για πλάκιασμα-, να περπατήσει και να ψάξει να βρει το κατάλληλο νταμάρι· και τέτοια νταμάρια δεν υπήρχαν πολλά. Στην περιφέρεια του χωριού μας νταμάρια με κατάλληλη για τη σκεπή πέτρα υπήρχαν στις τοποθεσίες: «Πλάκα» -περιοχή που απέχει ένα περίπου χιλιόμετρο από το χωριό αλλά η πέτρα εκεί ήταν λιγοστή -και «Ούσαλη» (το όνομα σημαίνει κατολίσθηση), περιοχή η οποία ξεκινάει από τη θέση «Φλιάμα» και καταλήγει στο «Κουσαρτσιότ'κου του πουτάμ'». Εδώ μπορούσες να βρεις πολλά «μπλαροφόρτια» πλάκας· ήταν όμως λίγο δύσκολη η μεταφορά της λόγω αποστάσεως (δρόμος δυομισι με τρεις ώρες). Το πρόβλημα αυτό το ξεπερνούσαν οι Καντσιώτες- όπως και με τη μεταφορά της ξυλείας - πάλι με τις «παρακάλιες». Από το Σάββατο το βράδυ οι νέοι, που θα πήγαιναν για την πέτρα σχημάτιζαν τις παρέες, έπαιρναν τα ζώα και πήγαιναν τραγουδώντας για την Ούσαλη. Είχαν μαζί τους όλα όσα χρειάζονταν για τη διανυκτέρευση στο ύπαιθρο, αν ο καιρός ήταν ζεστός ή μέσα σε καλύβες, αν έκανε κρύο. Την άλλη μέρα βαθειά χαράματα φορτώνανε την πλάκα στα μουλάρια και έπαιρναν το δρόμο του γυρισμού στο χωριό, όπου η νοικοκυρά τα περίμενε και πάλι με στρωμένο τραπέζι με όλα τα καλούδια της, να φάνε και να κάνουν ένα ακόμα γλέντι.

Το Θεμελίωμα του σπιτιού. Αφού είχε τακτοποιηθεί και η προμήθεια της πλάκας και όλων των άλλων υλικών, που ήταν απαραίτητα για το χτίσιμο του σπιτιού, ξεκινούσαν επί τέλους οι εργασίες: Ράμμα, σιδερογωνιά, πήχης και παλούκια για τον τετραγωνισμό· κασμάδες και φτυάρια για το σκάψιμο των θεμελίων. Το βάθος των θεμελίων ήταν ογδόντα εκατοστά του μέτρου, ενώ το πλάτος παλιότερα ήταν στους ογδόντα πόντους αλλά αργότερα το άνοιγαν στους εξήντα. Το χώμα που έβγαζαν, αν ήταν κατάλληλο για χτίσιμο, το συγκέντρωναν στο κέντρο, ώστε αργότερα που θα το έκαναν λάσπη, να είναι κοντά στους μαστόρους.

Αγιασμός. Μετά το άνοιγμα των θεμελίων ακολουθούσε ο αγιασμός: Ο νοικοκύρης καλούσε τον παππά, τους συγγενείς και όλο του το σόι· μαζεύονταν μπροστά στα ανοιγμένα θεμέλια και, όταν όλα ήταν έτοιμα, ο πρωτομάστορας διάλεγε μια καλή και γερή πέτρα, την τοποθετούσε στην ανατολική γωνιά του θεμελίου και με το σφυρί χάραζε επάνω της ένα σταυρό. Κατά τη διάρκεια της τελετής του αγιασμού σε κάποια στιγμή ο παππάς έλεγε στον πρωτομάστορα να χτυπήσει τρεις φορές την πέτρα με το σταυρό. Όταν τελείωνε η τελετή του αγιασμού και έφευγε ο παππάς, ακολουθούσαν τα έθιμα των μαστόρων: Ο πρωτομάστορας, που ήταν ακόμα μέσα στο θεμέλιο, χτυπούσε και πάλι τρεις φορές τη θεμελιωμένη πέτρα με το σταυρό λέγοντας: *-«Καλορίζικο και καλοστεριωμένο το καινούριο σου σπίτι φεντικό!». –«Ευχαριστούμε»,* απαντούσαν μ' ένα στόμα οι καλεσμένοι και αμέσως, πρώτα ο νοικοκύρης και ύστερα οι συγγενείς, πλησίαζαν και έριχναν χρήματα επάνω στη θεμελιωμένη πέτρα. Τα χρήματα τα έπαιρνε ο πρωτομάστορας (αφού άφηνε μερικά στα θεμέλια). Στη συνέχεια ο νοικοκύρης έφερνε έναν κόκορα και τον έδινε στον πρωτομάστορα. Εκείνος έσφαζε τον κόκορα επάνω στη θεμελιωμένη πέτρα και πότιζε με το αίμα του τα θεμέλια του σπιτιού.

Έτσι πίστευαν, ότι η ψυχή του θύματος, που

βγαίνει με το αίμα και περνάει στη γη, θα γίνει το καλό στοιχειό του σπιτιού και θα φυλάει πάντοτε από κάθε κακό το χτίσμα. Μετά η νοικοκυρά έπαιρνε και μαγείρευε τον κόκορα αλλά από το φαγητό αυτό δεν έτρωγαν ποτέ οι νοικοκύρηδες του σπιτιού (το είχαν για κακό) αλλά μόνο το σινάφι των μαστόρων.

Το χτίσιμο. Σφυρί, μυστρί, σιδερογωνιά και ζύγι (νήμα της στάθμης) στο χέρι ο κάθε μάστορας και το χτίσιμο του σπιτιού άρχιζε. Ο πελεκάνος με το κοπίδι, το βελόνι και το ματρακά ετοιμάζει τα αγκωνάρια και τα θυροστόμια , ενώ οι τεχνίτες «ζευγαρώνονταν», δηλαδή χωρίζονταν σε ζευγάρια και χτίζουνε αντικριστά ανά δύο. Πρώτα χτίζανε τα θεμέλια μέχρι την επιφάνεια με ξερολιθιά, για να στραγγίζουν τα νερά, και από εκεί και πάνω λασπόχτιστα. Ο έμπειρος μάστορας πιάνει την έξω μεριά του τοίχου (τη φάτσα), γιατί χρειάζεται καλό ζύγισμα στα αγκωνάρια και καλό μάτι στην περασιά. Ο λιγότερο έμπειρος ή μαθητευόμενος από μέσα. Έ..., δεν πειράζει αν κάποια πέτρα εξέχει λίγο, τις ατέλειες θα τις καλύψει ο σοβατζής. Δεν ήταν όμως και αυτουνού μικρότερη ευθύνη, ιδίως όταν είχε να χωρίσει τζάκια, ντουλάπια, καμάρες κτλ.

Τους τεχνίτες τροφοδοτούσε με χαλίκια και λάσπη ο εργάτης. Δουλειά βαριά και σκληρή, γιατί έπρεπε να φτιάχνει μόνος του τη λάσπη και να την ανεβάζει στη σκαλωσιά με το πηλοφόρι. Παράλληλα έπρεπε να τροφοδοτεί και με χαλίκια (σιόμπολα) τους μαστόρους, για να γεμίζουν τα κενά που άφηναν μεταξύ τους οι πέτρες. Τις μεγαλύτερες πέτρες και τα αγκωνάρια τα ανέβαζαν στη σκαλωσιά με «πάσα», δηλαδή στεκόταν ο ένας δίπλα στον άλλο και έδιναν την πέτρα χέρι με χέρι ο ένας στον άλλο. Το ίδιο γινόταν και όταν ο τοίχος σηκωνόταν αρκετά, μόνο που τώρα έβαζαν και την ξυλόσκαλα. Κάθε ογδόντα πόντους ίσιαζαν (ευθυγράμμιζαν) τον τοίχο και έβαζαν τις λεγόμενες «ξυλοδεσιές», με ελάτινες ή κέδρινες λούρες. Το ίδιο έκαναν και στις πόρτες και στα παράθυρα. Όταν έφταναν στο πάτωμα, ίσιαζαν και πάλι τον τοίχο και τοποθετούσαν ανά σαράντα πόντους τις γριντιές. Συνέχιζαν έτσι το χτίσιμο του τοίχου, έκοβαν ανοίγματα για πόρτες και παράθυρα και σταματούσαν στα δυόμισι μέτρα ύψος, έκτιζαν την κρηπίδα, τοποθετούσαν κάτω από τη κρηπίδα ανάγλυφη πλάκα με σταυρό και χρονολογία και την ημερομηνία κατασκευής του σπιτιού. Εδώ τώρα ίσιαζαν και πάλι τον τοίχο και έριχναν (τοποθετούσαν) τις γριντιές της σκεπής και στήνανε τον «καβαλάρη».

Τα μαντήλια. Στο σημείο αυτό των εργασιών ακολουθούσε το έθιμο των «μαντηλιών»: Τα «μαντηλώματα» είναι ένα απ' τα πιο γραφικά έθιμα, που συναντούμε στην κατασκευή και του Καντσιώτικου σπιτιού. Όταν τελείωνε η κατασκευή του σκελετού της στέγης, οι μαστόροι έφτιαχναν και κάρφωναν στο ψηλότερο σημείο ένα ξύλινο σταυρό, για να έχει το νέο χτίσμα την ευλογία του Θεού. Τον στολίζουν με βασιλικό και λουλούδια και ο πρωτομάστορας άρχιζε να φωνάζει: –*«Καλωσόρισε τ' αφεντικό, στεριωμένο το σπίτι· να του ζήσει η κυρά του, τα παιδιά του και όλο του το σόι».* –*«Ευχαριστούμε, να είσαι εσύ καλά και όλοι όσους αγαπάς!»*, απαντούσε από κάτω το αφεντικό με τη γυναίκα του και όλο του το σόι και δώριζαν στον πρωτομάστορα μαντήλια, πετσέτες, πουκάμισα, κάλτσες κ.ά., τα οποία στη

συνέχεια τα μοιράζονταν μαζί με τους άλλους μαστόρους, τους εργάτες και μαστορούλια. Στη διάρκεια αυτού του εθίμου η νοικοκυρά του σπιτιού κερνούσε τους καλεσμένους της με γλυκά και ρακί και εκείνοι με τη σειρά τους εύχονται για το καινούργιο χτίσμα *«καλορίζικο και καλοστεριωμένο!».* Μετά τα «μαντήλια» συνέχιζαν το στήσιμο του σκελετού της στέγης και το ολοκλήρωναν με το «πεταύρωμα», δηλαδή την κάλυψη των γριντιών με πέταυρα, το πέτσωμα όπως το έλεγαν στη γλώσσα τους.

Το πλάκιασμα. Μετά το πέτσωμα, πάλι με αλληλοβοήθεια και πάσα, ανέβαζαν την πλάκα στη σκεπή και από εκεί και πέρα αναλάμβανε ο πλακάς, δηλαδή ο ειδικός τεχνίτης στο στρώσιμο της πλάκας, το πλάκιασμα. Το πλάκιασμα δεν ήταν δουλειά για τον καθένα. Απαιτούσε

άτομο με υψηλή αντίληψη, υπομονή και τέχνη, –ας πούμε σαν το σημερινό δικό μας μάστορα Θανάση Τσιλιμίγκα–, για να ταιριάσει έτσι τις πλάκες, ώστε να στραγγίζει και η τελευταία σταγόνα της βροχής και να «ξεσέρνεται» το χιόνι χωρίς να τις παρασύρει. Βλέπετε δεν υπήρχαν τότε πισσόχαρτα, μονωτικές μεμβράνες και άλλα τέτοια είδη μονωτικών, που να εμποδίζουν τα νερά και την υγρασία να μπουν στο σπίτι.

Οι διαιρέσεις και τα σοβατίσματα. Αφού τελείωνε και το πλάκιασμα ακολουθούσε η «διαίρεση» του σπιτιού σε δωμάτια. Οι διαιρέσεις γίνονταν με τσατμά, δηλαδή με ξύλινο σκελετό από μεγάλες ελάτινες λούρες καρφωμένες στο πάτωμα και στο ταβάνι σε απόσταση πενήντα πόντους η μια από την άλλη. Στα δίπλα (οριζόντια) καρφώνονταν βέργες από ιτιά ή από λεφτοκαρυά (φουντουκιά) με πάχος που δεν ξεπερνούσε τους τρεις πόντους. Το κενό που δημιουργούνταν ανάμεσα, το γεμίζανε πριν το σοβάτισμα με σιούμκες (κουκουνάρες) από πεύκα ή από καλαμποκιές και φόκια και στις σπανιότερες περιπτώσεις που υπήρχε μαραγκός γεμίζονταν με ροκανίδια. Το πρώτο χέρι σοβά (το χοντρό) στους πέτρινους τοίχους γινόταν με λάσπη· το δεύτερο και τα ψιλά με άμμο και ασβέστη. Τα ταβάνια, αν δεν σανιδώνονταν, για να μην έχουν βάρος καλύπτονταν με μπαγδατί, δηλαδή ξύλινο σκελετό με οριζόντιες πήχεις ή καλάμια, που σοβαντίζονταν από την κάτω μεριά (την ορατή) με ασβεστοκονίαμα.

Το τζάκι. Σε κάθε δωμάτιο υπήρχε το απαραίτητο τζάκι, το οποίο εξυπηρετούσε τις ανάγκες θέρμανσης των ενοίκων. Το τζάκι ξεκινούσε από το ύψος του πατώματος, το οποίο χωρίζονταν από τη βάτρα (εστία) με έναν υπερυψωμένο ξύλινο «κώθορο», για να προφυλάσσει τα μιντέρια, τα μαξιλάρια και τα στρωσίδια, από τις σπίθες (σκανταρλήθρες) που πετάγονταν από τα αναμμένα ξύλα του τζακιού. Μέσα στη βάτρα τοποθετούσαν και το «φεγγίτη», επάνω στον οποίο έβαζαν για φωτισμό το αναμμένο δαδί. Όταν ο νοικοκύρης ήταν μερακλής, –όπως ήταν ο θείος μου Κώστας Καθάριος– είχε υπομονή και ταλέντο, στόλιζε το τζάκι με διακοσμητικές πλάκες που έφεραν ανάγλυφο είτε δικέφαλο αετό είτε άλλες παραστάσεις (τσολιάδες που χορεύουν, ελληνική σημαία κτλ.), όπως αυτή στο δικό μας σπίτι, που σώζεται μέχρι σήμερα και είναι τοποθετημένη στο τζάκι του αδελφού μου. Μια

παρόμοια έχω κι εγώ, που τη βρήκα στο σπίτι του Γιώργου Βελλά.

Ένα απίστευτο και όμως αληθινό περιστατικό: Και μια και θυμήθηκα το θείο μου τον Κώστα Καθάριο, επιτρέψτε μου να προσθέσω και δυο λόγια ακόμα γι' αυτόν: Εκτός από άριστος και μερακλής μάστορας, ο Κ. Καθάριος ήταν και πανέξυπνος, ετοιμόλογος, πολύ χωρατατζής και σε δύσκολες περιστάσεις έπαιρνε γρήγορες και ριψοκίνδυνες αποφάσεις, όπως αυτήν για το παρακάτω πραγματικό όσο και απίθανο περιστατικό:

Μια παρέα (μπουλούκι) μαστόρων χωριανών μας γυρίζανε τα χωριά του κάμπου (γύρω στο 1930-1933) να βρούνε δουλειά με τα ζώα φορτωμένα με τα «σγούρια» τους (δηλαδή τα πράγματα και εργαλεία στη γλώσσα τους τα κουδαρίτικα), άλλοι καβάλα κα άλλοι πεζοί λέγοντας καλαμπούρια, για να ξεγελούν την πείνα, που τους θέριζε. Μια μέρα βλέπουν μπροστά τους έναν οπλισμένο Αρβανίτη να τους κάνει με το χέρι νόημα να σταματήσουν. Σταματάνε και αυτός τους λέει:

-*«Μαστόροι να κατεβαίνετε να μοιρολογάμε τον πεθαμένο».* Εκείνοι στην αρχή τα έχασαν και ωστόσο σταμάτησαν. Όταν συνήλθαν, πληροφορήθηκαν ότι άγνωστοι είχαν σκοτώσει ένα φίλο του Αρβανίτη (πιθανόν κάποιοι δικοί μας τον είχαν «γκαβιάσει» ...). Εκείνος τον είχε σκεπάσει με πέτρες και ήθελε να τον κλάψει, να τον μοιρολογήσει.

-*«Μα μπέη μου»,* του λένε, *«εμείς είμαστε από*

μακριά, είμαστε μαστόροι, ψάχνουμε για δουλειά, είμαστε μέρες νηστικοί, μη μας χασομεράς...». Μπα, ο Αρβανίτης ανένδοτος.

–«Αν δεν κατέβετε να μοιρολογήσετε τον πεθαμένο», τους λέει, «θα σας σκοτώσω όλους». Τι να κάνουν κατεβαίνουν και πάνε εκεί που ήταν ο πεθαμένος, κάθονται γύρω, σκύβουν τα κεφάλια, αλλά τί να πουν; Ποιος ήξερε μοιρολόγια; Στο χωριό μας μόνο οι γυναίκες μοιρολογούν! Ακολούθησαν έτσι κάμποσες στιγμές αγωνίας, όταν κάποιος από την παρέα λέει στον μπάρμπα μου τον Κώστα τον Καθάριο:

–«Αντε Καθάριε, πάρτο..!»· και ο μπάρμπας μου άρχισε:

–«Πώς το' παθες μωρ' μπέη μου και πέθανες στα ξένα, / που σ' έβαλε ο διάολος χασομεράς κι εμένα. / Να πάρω το μαγκούτι σου να σ' ρίξω μια στην κρίνα /γιατί απ' το περπάτημα μας θέρισε η πείνα...».

Οι άλλοι μουρμούριζαν, επαναλαμβάνοντας τα λόγια του και ρίχνοντας και καμιά λοξή ματιά στον Αρβανίτη, που καθόταν πιο πέρα σκυφτός και έκλαιγε. Παίρνει θάρρος άλλος μάστορας και συνεχίζει:

–«Μόκο μωρέ τσιάκαλε να μη μας παρ' χαμπάρι / και μας γκαβιάσει όλους μας / που ο διάολος να τον πάρει...».

Τα τραγουδούσαν έτσι, στην κουδαρίτικη τη γλώσσα, που ο Αρβανίτης δεν καταλάβαινε τι λέγανε. Πέρασαν έτσι κάμποσα λεπτά της ώρας και ύστερα ο Αρβανίτης τους λέει: *–«Τώρα να φεύγετε...».*

Σηκώθηκαν, κρατώντας με πολλή δυσκολία τα γέλια τους και μόλις απομακρύνθηκαν κάπως, άρχισαν το κουτσομπολιό και τα πειράγματα:

–«Είσαι μεγάλος κερατάς, Καθάριε», του λέει ο Τέλλης τσ' Δασκαλέ, (Δασκαλάκης), «πού στο διάολο το σύνταξες μάνι-μάνι;».

–«Δεν είδες τον Αρβανίτη που δεν το είχε σε τίποτα να μας λαγαρίσει όλους!...», απαντάει ο Κ. Καθάριος και άλλαξε κουβέντα.

Καστοριά 4-11-2009

Το πατρικό μου σπίτι

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη

Την εξαιρετική εργασία του κ. Ν. Δ. Καθάριου: *«Αν δεν χτίσεις και αν δεν παντρέψεις...»* -που δημοσιεύεται σε άλλη στήλη αυτού του τεύχους,- για το πώς κατασκευαζόταν παλαιότερα ένα σπίτι στο χωριό μας, θα ήθελα πρώτα να τη συμπληρώσω και με πρόσθετα -τεχνοτροπίας- στοιχεία, τα οποία είχαμε συμπεριλάβει στον πρόλογο του ημερολογίου της Αδελφότητας το 1981 και στη συνέχεια να διατυπώσω μερικές μου σκέψεις, να κάνω κάποια σχόλια και, κάνοντας κατάχρηση της υπομονής σας, να εξωτερικέψω μερικά προσωπικά μου βιώματα.

Παραθέτω το κείμενο εκείνο του 1981 για τα σπίτια, σχεδόν ως έχει, γιατί πιστεύω ότι -ως προς τους γενικότερους σκοπούς και τις επιδιώξεις της Αδελφότητας- δεν έπαψε να είναι και σήμερα επίκαιρο.

«Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας στην προσπάθειά του να αναδείξει τις ομορφιές του χωριού, αποφάσισε να προβάλλει φέτος στο ημερολόγιό του την «μαστορική» δεξιοτεχνία των συμπατριωτών του. Με την ευκαιρία αυτή παρακαλούμε και πάλι όσους διαθέτουν κάθε είδους φωτογραφικό υλικό, να μας στείλουν αντίγραφα για το Αρχείο της Αδελφότητας...

»Η τεχνοτροπία που εφαρμόστηκε κατά καιρούς στην ανέγερση των σπιτιών της Δροσοπηγής, όπως διασώθηκε μέχρι σήμερα – κατά το χωριανό μας κ. Θωμά Β. Ζιώγα, πολιτικό μηχανικό, που μας έδωσε τις πληροφορίες, τα στοιχεία και τις τεχνικές περιγραφές - είναι η ακόλουθη: Στο χωριό μας υπάρχουν τέσσερες «γενεές» σπιτιών:

1. Η πρώτη «γενιά» χτισμάτων ανάγεται σ' αυτά προ του 1870 χρόνια. Δείγματα εργασίας αυτής της εποχής έχουμε στο παλιό σπίτι του «Μπατσά». Τεχνοτροπία: Βάση του σπιτιού πέτρινη. Ανωδομή «ξυλόπηκτος τοίχος» με πλιθιά και μεγάλα ξυλοδέματα. Τζάκι στη μέση. Παράθυρα χωρίς υαλοστάσια (τζαμλίκια) αλλά

μόνο με παντζούρια («κανάτια»)· φτηνές κατασκευές που η τεχνοτροπία τους χρησιμοποιήθηκε αργότερα στους αχυρώνες.

2. Η δεύτερη «γενιά» αναφέρεται σε κτίσματα από το 1870 μέχρι τις αρχές του 1900. Εξαιρετικά μεγάλες διώροφες κατασκευές. Δείγμα αυτού του τύπου είναι τα σπίτια του Δημητρούλη και Τσιλιμίγκα. Ανταποκρίνεται το σπίτι αυτό, κατά τούς κοινωνιολόγους, στον τύπο της «Πατριαρχικής» οικογένειας. Τεχνοτροπία: Λιθοδομές ανώμαλες με λάσπη, ξυλοδεσιές που φαίνονται· πελεκητά αγκωνάρια· παράθυρα μικρά με σιδερένια κάγκελα και υαλοστάσια (τζαμλίκια). Τζάκια εντοιχισμένα· πατώματα με χώμα.

3. Η τρίτη «γενιά» περιλαμβάνει οικοδομές της περιόδου 1910-1940 περίπου· σε αυτήν τη «γενιά» ανήκουν τα περισσότερα σπίτια του χωριού. Τα σπίτια αυτά είναι ορθογωνικά διώροφα με υπόγειο και εξώστη (μπαλκόνι). Δείχνουν, κατά τους ειδικούς πάντοτε, την αποδυνάμωση της πατριαρχικής δομής της οικογένειας σύμφωνα με το πνεύμα της εποχής. (Απελευθέρωση, νέες ιδέες, κτλ.). Τέτοια κτήρια είναι π.χ. το Σχολείο, η Εκκλησία και άλλα. Τεχνοτροπία: Λιθοδομές ανώμαλες με λάσπη. Αγκωνάρια απλώς πελεκημένα με βελόνι· ξυλοδεσιές που δεν φαίνονται· πατώματα ξύλινα· παράθυρα μεγάλα με κάγκελα, πλακοσκεπή και γενικά με επιρροές της προηγούμενης γενιάς.

4. Στην τέταρτη και τελευταία «γενιά», έχουμε κατασκευές από το 1940 περίπου μέχρι σήμερα. Μονώροφα με υπόγειο, σπίτια ορθογωνικά. Ίδιας τεχνοτροπίας με την προηγούμενη γενιά. Δείχνουν την πλήρη αποδυνάμωση της πατριαρχικής οικογένειας. Τεχνοτροπία: Λιθοδομές ανώμαλες με λάσπη ή ασβεστοκονίαμα, αγκωνάρια πρόχειρα κατεργασμένα. Πατώματα ξύλινα ή μπετόν. Ταβάνια ξύλινα, σκεπή με πλάκες ή κεραμίδια. Τάση να χρησιμοποιούνται ξένα υλικά». Σήμερα, σημειώνω εγώ, χρησιμοποιούνται μόνο ξένα υλικά: Τούβλα, τσιμέντα, πλαστικά, βαμμένες λαμαρίνες αντί για πλάκες ή κεραμίδια κτλ.

Η προσθήκη αυτή –πέρα από το συμπληρωματικό χαρακτήρα στο άρθρο του κ. Καθάριου- επισημαίνει και τονίζει και μια άλλη πλευρά· θέλει να μας υπενθυμίσει ότι η προσπάθεια της Αδελφότητας για την ανάδειξη και προβολή του χωριού μας είναι διαχρονική·έχει και συνέχεια και συνέπεια και ότι χρειάζεται ομαδικός και διαρκής αγώνας για την ολοκλήρωση των σκοπών της: *«Το δέντρο δεν κόβεται με μία τσεκουριά...»,* λέγανε χαρακτηριστικά οι παππούδες μας. Θέλει ακόμα να μας υπενθυμίσει ότι αυτός ο τόπος είχε, έχει και θα έχει πνευματικές, ιστορικές και κοινωνικές ανθρώπινες αξίες. Χρέος μας είναι αφ' ενός να τις αναδείξουμε και αφ' ετέρου να στηριχτούμε σ' αυτές. Να στηριχθούμε στις ρίζες μας. Στην ιστορία μας. Στα ήθη και έθιμα. Στις παραδόσεις μας. Κι ένας λαός που γαντζώνεται στις ρίζες του, δεν χάνεται.

Το σπίτι -η Εστία-παλαιότερα, έπαιζε πρωταρχικό ρόλο στο λαϊκό βίο. Δεν ήταν μονάχα η στέγη που κούρνιαζαν τα μέλη της οικογένειας από καθαρή πρακτική ανάγκη. Ήταν ένας λειτουργικός, θα μπορούσαμε να πούμε, χώρος, που έπαιρνε μεγάλη διάσταση στη ζωή των ατόμων και δενότανε μαζί τους. Δεν ήταν πέτρες και χώμα, νεκρή ύλη· ήταν ένα ζωντανό στοιχείο, ένα βίωμα, που «συμμετείχε» στη ζωή της οικογένειας και «χαιρόταν» ή «λυπόταν» κι αυτό ανάλογα με τα σημαδιακά γεγονότα (γέννηση, γάμος, θάνατος κτλ.) των ανθρώπων του· *«αυτό το σπίτι έχει χαρά ή έχει λύπη»,* λέγανε. Όχι οι άνθρωποι του σπιτιού αλλά «το σπίτι»... Ήταν ένας κόσμος ολόκληρος το πατρικό μας σπίτι με τα ξιδοβούτσια, τα καδιά και τους κάδιους στα κατώια, με τον φούρνο και τα κοτέτσι στην αυλή του. Ένας κόσμος μαγικός που στην παιδική μας φαντασία το πραγματικό έσμιγε με το φανταστικό και που σαν έπιανε να σκοτεινιάζει σε κάθε γωνιά του ζωντάνευαν οι μυλωνάδες κι οι σπανοί, οι αράπηδες και οι δράκοι των παραμυθιών της μάνας μας ή της γιαγιάς μας. Ένα σπίτι, που μιλούσε χίλιες γλώσσες μυστηριακές, να προμηνύει, να προλέγει, να συμβουλεύει· που μιλούσε με τη γλώσσα της παράδοσης, της λαϊκής πίστης, της πρόληψης και της δεισιδαιμονίας. Και οι ψυχές ήταν ανοιχτές και είχαν ευαίσθητες τις κεραίες κι αυτιάζονταν τα μηνύματα. Βουβάθηκαν τώρα όλα: η σκάλα, το ταβάνι και οι τοίχοι σώπασαν. Στόμωσαν, βλέπεις, οι κεραίες της ψυχής μας!

Η ακριβή γενέτειρά μας συγκλονίζει ολόκληρη την ψυχή μας, όπως τη ζήσαμε στο παρελθόν, διατηρώντας σ' όλη τη ζωή μας το ορεινό ήθος της αυστηρής παράδοσης και της ακατάβλητης αγωνιστικότητας.

Ξεφυτρωμένοι απ' τη ματωμένη λαϊκή καρδιά

και σφυρηλατημένοι με τις φτώχειας το σφυρί, γυρίζουμε πάντα, μ' ολόκληρη την ψυχή μας, στην αγαπημένη γενέτειρά μας, στις πηγές των πόνων και των δακρύων μας, νιώθοντας άμετρη συγκίνηση.

Γαλουχημένοι με το γνήσιο πνεύμα του χωριού μας, με δέος και σεβασμό, με θαυμασμό και λατρεία σκύβουμε και φιλούμε το ιερό του χώμα, σπαρμένο με τα κόκαλα και ποτισμένο με το αίμα των προγόνων μας. Αυτό μας γέννησε και μας ανάθρεψε με πολλή στέρηση. Από εδώ ξεκινήσαμε το πολύτροπο ταξίδι της πολύμοχθης πορείας για μια έντιμη και περήφανη ζωή. Το αφήσαμε, πριν από πολλά χρόνια, παίρνοντας και κρατώντας, σαν φυλαχτό, το στοργικό φιλί του. *«Το σπίτι μου το πατρικό* –έγραφε ο αξέχαστος Ευριπίδης Σούρλας– *ήταν, είναι και θα είναι αιώνια για μένα χαρά και πόνος, ποίηση και όραμα, τραγούδι και κλάμα, φωνή και βόγγος, οπτασία και ακτινοβολία, αντιφέγγισμα και ιριδισμός»!*

Τώρα όλα έχουν αλλάξει: Η ζωή, οι άνθρωποι, τα ήθη. Ο χρόνος όργωσε το πρόσωπο το δικό μας και του τόπου. Όλα βυθίζονται στο θρύλο του παρελθόντος. Παντού πλανιέται η εικόνα της φθοράς. Λίγοι απόηχοι απ' τα γύρω βουνά και τα πετούμενα του ουρανού διακόπτουν τη σιωπή και την ειρήνη του χώρου. Οι ελάχιστοι κάτοικοι είναι οι τελευταίοι γνήσιοι μάρτυρες μιας ζωντανής παρουσίας των περασμένων και οι πιστοί θεματοφύλακες της μνήμης προσώπων και γεγονότων.

Πραγματοποιούμε, με κάθε ευκαιρία, το προσκύνημά μας στο γενέθλιο χωριό μας. Θυμόμαστε τα πρώτα χρόνια μας και τους νεκρούς μας, αφήνοντας τα δάκρυά μας, να σταλάζουν λυτρωτικά μέσα στην καρδιά μας. *«Σ' ευχαριστώ για τα βουνά / και για τους κάμπους που είδα»* (Ζ. Παπαντωνίου).

Σε θυμούμαι πάντα, αγαπημένο μου Κάντσικο!..

Αθήνα 8 Νοεμβρίου 2009

Ο «Γιωργοράφτης» ο γείτονας

του Αθανάσιου Δ. Ζιώγα

Ο γείτονας, λέει η λαϊκή σοφία, είναι ο καλύτερος συγγενής. Για την οικογένειά μου και ιδιαίτερα για τη μάννα μου, που έζησε μεγάλο μέρος της ζωής της μόνη στην άκρη του χωριού, η παρουσία του μπάρμπα Γιώργου ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Στην γειτονιά μας ήταν ο άνδρας, ο φρουρός, ο φύλακας, ο εγγυητής της ασφάλειας, ο άνθρωπος που σου έλεγε πρώτος καλημέρα και τελευταίος καληνύχτα, έβλεπες το παράθυρό του να φέγγει το βράδυ και το πρωί να ανοίγει η πόρτα του.

Θεωρώ υποχρέωσή μου αρκετά χρόνια από το θάνατό του, μέσα από τις φιλόξενες σελίδες του περιοδικού μας, να αναφερθώ στη ζωή του για να τον τιμήσω, όπως του το οφείλω, αλλά και να τον γνωρίσουν καλύτερα οι χωριανοί μας.

Ο Κοτσίνας Γεώργιος γεννήθηκε στο χωριό μας στις 02-01-1930. Γιιός του Στέργιου και της Αικατερίνης, πέρασε, όπως όλοι της γενιάς του, πολύ δύσκολα παιδικά χρόνια. Τελείωσε το δημοτικό σχολείο και βοηθούσε τον πατέρα του στις κτηνοτροφικές και αγροτικές δουλειές. Από το πρωί μέχρι αργά το βράδυ έτρεχε στα γίδια, στα χωράφια, και όπου χρειαζόταν. Από τον Απρίλιο ως τον Αύγουστο του 1947, σε ηλικία 17 χρονών, με τον εμφύλιο σε εξέλιξη, επελέγη από τους αντάρτες και εκπαιδεύτηκε για δάσκαλος στο δημοτικό σχολείο Δροσοπηγής μαζί με τους Κουτρουμπίνα Δημήτριο και Καθάριο Χαρίλαο. Ανέλαβε υπηρεσία ως δάσκαλος στη Θεοτόκο (Φυτόκο), από τον Σεπτέμβρη του 1947 έως τον Ιούνιο του 1948.

Ο πατέρας του, ο πάππος Στέργιος, ήθελε να του μάθει ένα επάγγελμα για να ζήσει όσο γινόταν καλύτερα με μια δουλειά μόνιμη και αποδοτική. Αποφάσισε να τον στείλει στον θείο του Κοτσίνα Απόστολο στο Λάκκωμα της Χαλκιδικής για να μάθει την τέχνη του ράφτη. Είχε, όμως, ένα μεγάλο πρόβλημα. Πώς θα έφευγε, αφού υπηρετούσε σαν δάσκαλος, και ήταν σε ηλικία που μπορούσε και να στρατευ-

θεί; Ο πατέρας του, για να πετύχει να τον διώξει εκτός της περιοχής όπου μαίνονταν ο εμφύλιος πόλεμος, κατάφερε με πέντε κιλά βούτυρο να πείσει τον γιατρό των ανταρτών, που ήταν εγκατεστημένος στο μεσοχώρι, στο σπίτι του Καρδάρα, να του δώσει ιατρική βεβαίωση ότι ήταν βαριά άρρωστος και έπρεπε να νοσηλευτεί σε νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα, έγραψε ότι υπάρχει μεσοκολπική επικοινωνία στην καρδιά του (δηλ. τρύπα στην καρδιά) και μόνο σε μεγάλα νοσοκομεία μπορεί να αντιμετωπισθεί.

Έτσι, έφυγε από το χωριό και πήγε στο θείο του στο χωριό Περιστέρα Θεσσαλονίκης, όπου έμεινε δύο χρόνια και έμαθε την τέχνη του ράφτη. Με τον θείο του Απόστολο και τον ξάδερφό του Κοτσίνα Παναγιώτη, τελειωμένοι πια ραφτάδες, πήγαν στο Λάκκωμα Χαλκιδικής, άνοιξαν ραφείο και άσκησαν το επάγγελμα τους. Το 1950 επέστρεψε στο χωριό και ασχολήθηκε με τη ραπτική. Λόγω του επαγγέλματος του, απέκτησε και το προσωνύμιο «Γιωργοράφτης», με το οποίο θα τον φωνάζουν όλοι πλέον στο χωριό. Στις 15 Ιανουαρίου του 1953 παρουσιάστηκε στο στρατό στην Τρίπολη. Υπηρέτησε μέχρι της 30 Ιουνίου του 1954 και πήρε απολυτήριο από το Καλπάκι Ιωαννίνων. Νέος, όμορφος και σε ηλικία γάμου πλέον, στις 21 Αυγούστου 1955 παντρεύτηκε την Λευκοθέα Μουκούλη κόρη του Κώστα Μουκούλη, αγροφύλακα του χωριού μας, με την οποία απέκτησαν δύο παιδιά, τον Παύλο και την Βιργινία Το 1957 ανέλαβε καθήκοντα κλητήρα στην κοινότητα Δροσοπηγής. Υπηρέτησε με όλους τους προέδρους του χωριού μας έως το 1989 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Η καρδιά του τον πρόδωσε τη νύχτα της 08-06-2003, αφήνοντας μεγάλο κενό και ανείπωτο πόνο στην οικογένειά του, στους συγγενείς, στους φίλους, στη γειτονιά του. Χάθηκε ο άνθρωπος αναφορά της γειτονιάς μας, ο άνθρωπος που έδινε λύσεις στα καθημερινά, που διεκπεραίωνε τις υποχρεώσεις και η παρουσία του ήταν εγγύηση σιγουριάς.

Από τα χρόνια που ζήσαμε πολύ κοντά έχω να θυμηθώ πολλά. Έναν πολύ καλό οικογενειάρχη, που όλη μέρα πάσχιζε να τους εξασφαλίσει ό,τι καλύτερο. Έναν ακούραστο άνθρωπο, που δεν τον άκουσα να βαρυγκωμάει ποτέ. Πηγαίναμε μαζί του σε δουλειές, ειδικά για κλαδί. Θυμάμαι πόσο ψηλά ανέβαινε στα δέντρα στο «Καλιουρκό», στο «Μπλιζιανίτικο»,

στις «Πάτρες», πόσο γρήγορα «κλαρνούσε» (= κλάδευε) και με πόση ευκολία έδενε τα δεμάτια, για να κουβαλήσουμε τρεις «στράτες» (= δρομολόγια) την ημέρα. Ήταν ο πιο φτουρ(ι)κός στις δουλειές. Ο Νίκος ο Κοτσίνας (Κουστάρας) και η αδερφή μου η Μόρφω προσπαθούσαν να τον ανταγωνιστούν. Το βράδυ, με το που ερχόμασταν στο χωριό, ασχολιόταν με τα γίδια, τις οικογενειακές υποχρεώσεις, έβγαινε στο χωριό για να διεκπεραιώσει υποχρεώσεις σχετικές με την ιδιότητα του κλητήρα, να δει τους ανθρώπους, και το βράδυ με τη λάμπα να τελειώσει και το ράψιμό του, για να μπορεί να είναι σε όλα εντάξει. Ένα άτομο που ενδιαφερόταν για τα κοινοτικά θέματα και για τη γειτονιά μας. Όταν και εγώ ασχολήθηκα με την «Αδελφότητα» του χωριού μας, με παρότρυνε να κάνουμε τους δρόμους πιο φαρδείς, να τους στρώσουμε με τσιμέντο για να φτάσει το αυτοκίνητο μέχρι τη γειτονιά μας. Του έλεγα: «σιγά-σιγά όλα θα γίνουν». «Όσο γρηγορότερα, τόσο καλύτερα», μου απαντούσε.

Η οικογένειά μου του οφείλει ένα μεγάλο ευχαριστώ. Θυμάμαι, όταν νύχτα μου τηλεφώνησαν για τον θάνατό του, η μάνα μου με τι πόνο και κλάμα μου είπε ότι έφυγε ο μπάρμπα Γιώργος. Η πρόωρη απώλειά του ήταν μεγάλο χτύπημα για όλους μας. Το καντήλι στον τάφο του, που καθημερινά ανάβει η καλόκαρδη γυναίκα του, διατηρεί τη μνήμη του ζωντανή.

Αθήνα, Νοέμβριος 2009

Η φανέλα του κλέφτη

του Νίκου Δημητρούλη

Οι ονομασίες που παίρνουν τα διάφορα τοπωνύμια οφείλονται κυρίως : Στο όνομα του ιδιοκτήτη, στην εδαφική έξαρση, στο πετρώδες της περιοχής, στην οργιώδη βλάστηση, στο άδενδρον του τόπου κ.λπ., αλλά και στα τυχόν συμβάντα που κατά καιρούς έλαβαν χώρα στα σημεία αυτά.

Στον μακρύ κατάλογο των τοπωνυμίων του χωριού υπάρχει και η τοποθεσία «Μισιουράδικα», υποπεριοχή της οποίας είναι και η θέση «ΚΛΕΦΤΗΣ».

Μέσα από την ομίχλη των νεανικών μας χρόνων εκπηδά η φωνή των γονιών μας που αφηγείται ότι στους αλλοτινούς εκείνους καιρούς διεξήχθη εκεί σκληρή διαμάχη μεταξύ ληστών όπου κατά την ώρα της μοιρασιάς των κερδών φιλονίκησαν και έγινε το «Μάλε – Βράσε».

Αποτέλεσμα του άγριου εκείνου τσακωμού ήταν ο πυροβολισμός ενός εξ' αυτών ο οποίος σύρθηκε αιμόφυρτος και υπέκυψε στο θανάσιμο τραύμα του πέφτοντας καταμεσής στη στράτα που οδηγεί στο όμορφο χωριό Μπλήζιανη νυν Λαγκάδα.

Η φρίκη του θεάματος προξενούσε αποτροπιασμό στους διερχόμενους οι οποίοι την εποχή εκείνη ουκ ολίγοι ήταν, δεδομένου ότι η μετακίνηση ανθρώπων και μεταφορά εμπορευμάτων γινόταν μέσω αυτής της αρτηρίας.

Κατά την φθινοπωρινή και χειμερινή εποχή η ορεινή αυτή διάβαση καταντούσε κοπιαστική, ολισθηρή και ανυπόφορη. Οι καταρρακτώδεις βροχές, η λασπουριά, οι απότομες ανηφοροκατηφόρες, τα αμέτρητα λακκώματα που ως χείμαρροι κατέβαζαν ορμητικά τα νερά τους, καθιστούσαν τη στράτα δύσκολης βατότητας.

Εκεί λοιπόν στα «Μισιουράδικα» βρέθηκε νεκρός ο υπό συζήτησιν ΚΛΕΦΤΗΣ, του οποίου το πτώμα εγκυμονούσε κινδύνους και έπρεπε πάραυτα να θαφτεί πριν η αποσύνθεσή του αρχίσει να επιδρά βλαπτικά και η αφόρητη δυσοσμία της πτωμαΐνης προξενήσει πιθανά θανατηφόρα νοσήματα.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο συνεδρίασε επειγόντως το Κοινοτικό Συμβούλιο και αποφάσισε την επίσπευση της ταφής του σκοτωμένου ληστή.

Η δυσκολία ευρέσεως εθελοντών υπήρξε μεγάλη, πράγμα που ανάγκασε ομόφωνα το συμβούλιο ν' αποστείλει κάποιον επί πληρωμή. Προς τούτο εξέλεξαν την τότε φτωχή Γύφτισσα, που για στενούς συγγενείς είχε την δυστυχία και την ανέχεια, στην οποία ανέθεσαν το θάψιμο του νεκρού έναντι μηδαμινού ποσού, που δέχτηκε με πικραμένο μειδίαμα και χωρίς αντίδραση γιατί οι σφυριές της φτώχιας δεν της επέτρεπαν να καλύψει τροφή, ένδυση και υπόδηση.

Ποιος όμως να εννοήσει τις χλιμάρες που ανάγκαζαν τα μάτια της να υγραίνονται και τα δάκρυα να νοτίζουν την ωχρή της όψη;

Την επόμενη μέρα, η δύσμοιρη, πιεζόμενη και στριμωγμένη από το άγχος της ανέχειας, ξεκίνησε με κασμά και φκυάρι επ' ώμου, ρακένδυτη και ανυπόδητη προς εξοικονόμηση του «Επιούσιου», κατευθυνόμενη προς «Μισιουράδικα» προς αποπεράτωση του έργου που της ανατέθηκε.

Τόσον καθ' οδόν, όσον και κατά την άφιξή της στο σημείο εκείνο, δυτικά του χωριού, που βρισκόταν ο νεκρός κλέφτης, εσωτερικοί διαλογισμοί συντάραζαν, και έντονη ψυχική αναστάτωση συγκλόνιζε το ΕΙΝΑΙ της δύστυχης γυναικούλας, που η ρημάδα φτώχια ώθησε την τάλαινα ν' ασκήσει ακόμα και το επάγγελμα του νεκροθάφτη «Αντί πινακίου φακής».

Μόνο ένας ανατόμος της ανθρώπινης ψυχής με ακένωτη δεξαμενή γνώσεων θα μπορούσε να διεισδύσει στα μύχια της ταλαίπωρης και να διαγνώσει αυτό που διαδραματιζόταν μέσα της. Η απελπισία και το άγριο χτύπημα της μιζέριας δρούσαν ως συμπληγάδες πέτρες_ ήταν αβάσταχτα τρομερό μαρτύριο.

Φθάνοντας εκεί στο συγκεκριμένο σημείο, συναισθηματικά βεβαρημένη από τις παραπάνω σκέψεις και κατάκοπη κυριολεκτικά από την κούραση της πορείας, θρονιάστηκε πάνω σ' ένα πεπλατυσμένο τεμάχιο μιας ακαλαίσθητης, ακανόνιστου σχήματος πέτρας, να πάρει την ανάσα της εκεί κοντά στον άχαρα πεσμένο νεκρό.

Έριξε γύρω μια ερευνητική ματιά για να γρα-

δάρει την κατάσταση. Η μακάβρια σκηνή που αντίκρισε ξεπερνούσε τα όρια της φαντασίας και το πρώτο της μέλημα ήταν να μεταφέρει το πτώμα κάπου παράμερα.

Συγκέντρωσε τις δυνάμεις της και με πολύ κόπο έσυρε με δυσκολία πάνω στο ανώμαλο έδαφος το κουφάρι του σκοτωμένου, συγκρατώντας την αναπνοή της.

Εκεί κάπου πανώστρατα έσκαψε, σε ανυψωμένη θέση και προετοίμασε την τελευταία κατοικία του κλέφτη. σε σκιερό τοπίο, κατάφυτο από αειθαλή έλατα. Ας σημειωθεί δε ότι το χωριό μας διαθέτει άπειρες τέτοιες γεωγραφικές ιδιαιτερότητες ως φυσικά κοσμήματα της βουνίσιας βλάστησης και τη συναυλία του αέρα που περνά ανάμεσά της απολαμβάνοντας έτσι τις χάρες του τόπου μας.

Πριν όμως τοποθετήσει τον νεκρό στο κιβούρι του παρατήρησε ότι η εσωτερική του μάλλινη φανέλα ήταν ποιοτικώς καλή και θεώρησε εύλογο να την αφαιρέσει παίρνοντάς την μαζί της.

Μετά τοποθέτησε το πτώμα στον ανοικτό τάφο και με το φρεσκοσκαμμένο χώμα σκέπασε το μνήμα και πιθανόν να ξεφώνησε κανένα γοερό σκούξιμο λέγοντας έτσι στο νεκρό το στερνό της αντίο, έχοντας υπ' όψιν της ότι όλοι μας αφεύκτως εκεί θα οδηγηθούμε, όταν ο βίος μας φθάσει στη δύση του, όπως πολύ σωστά το γνωστό δημοτικό άσμα θυμίζει:

«Τούτη η γης που την πατούμε
Όλοι μέσα θελ' να μπούμε»

Μετά το πέρας της αποστολής της κάθισε στη βρύση «Κασκούρι» να ξεπλύνει τα χέρια και το ρυτιδωμένο αψιθυμίαστο πρόσωπό της. Κατόπιν, αφού ξεκουράστηκε, πήρε το δρόμο της επιστροφής φέροντας βέβαια μαζί της και τη φανέλα ως πεσκέσι του σκοτωμένου.

Φθάνοντας στο χωριό, ανέφερε ότι επετεύχθη η αποστολή της, στους αρμοδίους, οι οποίοι της ενεχείρησαν το υποσχόμενο ποσόν. Την επόμενη μέρα ετοίμασε τη σκάφη, ζέστανε νερό να πλύνει τα ρούχα, μαζί με τη φανέλα, έξω από το φτωχοκάλυβό της.

Άρχισε, λοιπόν, να τοποθετεί τα ρούχα στη σκάφη να μουσκέψουν και τη στιγμή που ετοίμαζε να βουτήξει τη φανέλα στο νερό, αισθάνθηκε με την αφή του χεριού της κάτι βαρύ σαν μέταλλο.

Το ενδιαφέρον της επικεντρώθηκε στην ούγια του ρούχου, που φορούσε κατάσαρκα ο ληστής. Εξετάζοντας, επιμελώς, την ούγια, διαπίστωσε ότι ο κάτοχος της φανέλας είχε κάτι τοποθετήσει, περιφερειακά, στο πλατύ δίπλωμα της ούγιας, πράγμα που φούντωσε το ενδιαφέρον της φτωχής γυναίκας να ερευνήσει προσεκτικά και κατ' ιδίαν διαλογίστηκε μονολογώντας τα παρακάτω :

«Ου..ηηηη!!!! ποιος ξέρ' τι φυλαχτά κι χαϊμαλιά έραψι ου κλεφτσ τρόϋρα στου γύρζσμα τσ' φανέλας...»

Δεν έχασε καιρό, πήρε το ψαλίδι και άρχισε να ξηλώνει τη διπλωμένη πλατιά ούγια και Ω του θαύματος!!! Ένας μεταλλικός ήχος από νομίσματα ερέθισε την ακοή της καθώς οι χρυσές λίρες άρχισαν να πέφτουν στην ποδιά της. Η τύχη της χαμογέλασε.

Η θέα των λιρών, με τη χρυσαφένια απόχρωση, θάμπωσαν και εξέπληξαν την ταλαίπωρη γυναικούλα, που προς στιγμήν δεν μπορούσε να πιστέψει στα μάτια της, αν αυτό ήταν πραγματικότητα ή παραμύθι.

Η χαρά και ιδίως το γέλιο, που είναι ανώτερο πάσης άλλης απολαύσεως, απλώθηκε στο πρόσωπό της σαν προμήνυμα απαγκίστρωσης από τη μιζέρια.

Αφού συνήλθε από τις πρώτες εκπλήξεις, τύλιξε το θησαυρό σ' ένα μαντήλι και τον έκρυψε στο φθαρμένο από το χρόνο σεντούκι της.

Όταν η είδηση του γεγονότος άπλωσε τα πλοκάμια της σ' ολόκληρο το χωριό, ανέβηκε το θερμόμετρο της ζήλιας, γιγαντώθηκε το μίσος, κορυφώθηκε η κακία και πολλοί μετανόησαν που δεν έσπευσαν εθελοντικά να ενταφιάσουν τον κλέφτη, γι' αυτό άρχισαν να εκτοξεύουν πυρά εναντίον της άσημης φτωχής, πράγμα που προξενεί αλγεινή εντύπωση σε εχέφρωνα άνθρωπο.

Αυτό ακριβώς συμβαίνει στους τύπους που δεν μπορούν να ελέγξουν τα πάθη τους. Αν κάνουμε μία βουτιά στο βάθος της ανθρώπινης ψυχής θα ανακαλύψουμε το μέγεθος του φθόνου που φωλιάζει εκεί μέσα.

Έκτοτε η τοποθεσία έλαβε το όνομα «ΚΛΕΦΤΗΣ» και δεν έπαψε να προξενεί φόβο στους διερχόμενους, γι' αυτό όταν βρέθηκε κάποιος δημόσιος υπάλληλος στο χωριό, ο πρόεδρος πρότεινε στον αείμνηστο θεριακλή

και αρειμάνιο φουμαδόρο μπάρμπα-ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΡΑ να συνοδέψει τον ξένο μέχρι τη Λαγκάδα με αμοιβή 50 δραχμές, εκείνος απάντησε:

«Όχι 50, θαμ δώκτι ικατό δραχμές να τουν πάου σι' ακεί και απού κει ιγώ θα δώκου 50 δραχμές σ' έναν Μπλιζιανίτ να μι φέρ σιαδώ».

Δεν μπόρεσα ν' αφήσω στο νεκροταφείο της λήθης αυτό το ευτράπελο αλλά πραγματικό γεγονός, η δε τύχη που χαμογέλασε στην τάλαινα φτωχή δημιουργεί κύματα ενθουσιασμού και σεισμούς συγκίνησης.

Καναδάς, Οκτώβριος 2009

Το αίμα νερό δεν γίνεται

του Θωμά Β. Ζιώγα

Με μεγάλη χαρά και τιμή υποδεχτήκαμε στο χορό που διοργάνωσε η Αδελφότητα (ξενοδοχείο STANLEY, Αθήνα, την 15/02/2009) και μία παρέα από ομογενείς Καντσιώτες από τα μέρη της περιοχής του Τυρνάβου Θεσσαλίας. Περάσαμε καλά μαζί τους και πιστεύω ότι και σ' αυτούς άρεσε το παραδοσιακό γλέντι που κάνουν οι συγχωριανοί μας. Η παρουσία τους εκεί δεν είχε σκοπό μόνο την διασκέδαση, αλλά προέκυψε από βαθύτερη εσωτερική παρόρμηση, υπαρξιακής φύσης, να ανακαλύψουν και να γνωρίσουν τις ρίζες τους. Ξέρουν ότι στη Θεσσαλία είναι μέτοικοι. Γνωρίζουν, από διηγήσεις των γερόντων, ότι η φύτρα τους είναι από το Κάντσικο. Θέλουν να μάθουν πολλά με ποιους έχουν κοινή καταγωγή, με ποιόν συγγενεύουν, αν υπάρχουν άλλοι στο χωριό από την ίδια γενεά και με το ίδιο επίθετο, κλπ. Είναι στη φύση του ανθρώπου, με το πέρασμα του χρόνου και των γενεών, να ψάχνει για τις καταβολές του και να επιζητεί να διασυνδεθεί μαζί τους. Είναι ένας δεσμός λυτρωτικός, που καταλαγιάζει την υπαρξιακές απορίες και κάνει περισσότερο στέρεη και λιγότερο αγωνιώδη την πορεία μας προς το άγνωστο πεπρωμένο.

Ο γράφων ευχάριστα και οικεία συζήτησε μαζί τους για την κοινή καταγωγή μας, αλλά δεν γνωρίζει κάτι ιδιαίτερο για την γενεολογική σειρά τους. Τους υποσχέθηκα ότι θα ερευνούσα το θέμα. Μάλιστα, ο έξοχος Θωμάς Μπαμπαγιούρης μου έδωσε και γραπτό σημείωμα με όσα γνώριζε για τους προγόνους του. Το καταχωρώ στη συνέχεια για να δείξω το ενδιαφέρον για τις ρίζες τους.

«Η σχέση μας με το χωριό Κάντσικο (τώρα Δροσοπηγή) είναι η εξής:

1) Ο πάππος Γκάτζιος Τριαντάφυλλος είχε χηρέψει και είχε μια κόρη από τον πρώτο του γάμο, την Γεωργία (ή Γεωργίτσα).

2) Ο πάππος αυτός, δηλ. ο Γκάτζιος Τριαντάφυλλος, παντρεύτηκε δεύτερη φορά και πήρε σύζυγό του την Βασιλική Κονίνη, επίσης και αυτή χήρα (Γαλογαύρου Βασιλική στον πρώτο της γάμο), και απόχτησαν μαζί τρία παιδιά την Αλεξάνδρα, τον Νίκο που πέθανε μικρό παιδί, και την Ιωάννα.

3) Οι τρείς κόρες του πάππου Τριαντάφυλλου έχουν αποθάνει προ πολλού. Η μεγάλη, η Γεωργίτσα, η οποία, όταν παντρεύτηκε, ονομάστηκε στον άντρα της Πούλιου Γεωργία, απόχτησε 5 αγόρια και 2 θυγατέρες, και αυτά με τη σειρά τους πολλούς απογόνους. Η μεσαία, η Αλεξάνδρα, παντρεύτηκε τον Μπαμπαγιούρη Θωμά και απόχτησε 3 κόρες και 2 γιούς, που και αυτοί στη συνέχεια άφησαν πολλούς διαδόχους. Τέλος, η μικρότερη, η Ιωάννα, παντρεύτηκε τον Παπαϊωάννου Βασίλη από τη Λάρισα και απόχτησαν 3 αγόρια και 2 κορίτσια, που και αυτά μετέπειτα άφησαν αρκετούς κληρονόμους.

4) Αυτές οι δύο οικογένειες κατοικούσαν στο χωριό Αμπελώνας (πρώην Καζακλάρ) της Λάρισας. Υπάρχουν συγγενικές μας οικογένειες ονόματι «Γαλογαύρου» στο Βελεστίνο Μαγνησίας, καθώς και οι οικογένειες «Γκάτζιος» και «Πούλιου» στον Αμπελώνα Λάρισας.»

Όποιος από τους γηραιότερους χωριανούς γνωρίζει κάτι για το πώς ο παραπάνω προπάππος Γκάτζιος Τριαντάφυλλος διασυνδέεται με τις φυλές του χωριού μας, με ποιούς σημερινούς χωριανούς έχει κάποια μακρινή, πλέον, συγγένεια, και ό,τι άλλο σχετικό, ας επικοινωνήσει με τον «Μπαμπαγιούρη Θωμά, οδός Ζαΐμη 1, Λάρισα, κιν. 6944640998 - Email babagioyris@hotmail.com)», ή να κάνει σχετική δημοσίευση στο περιοδικό «Καντσιώτικα». Αυτός ο ρέκτης ομογενής μας είναι εγγονός

της παραπάνω αναφερόμενης Αλεξάνδρας και φέρει το όνομα του παππού του. Ο σκοπός είναι ιερός και αξίζει τον κόπο να μας γνωστοποιήσει ό,τι σχετικό γνωρίζει, όποιος βέβαια ξέρει κάτι, για να μη χαθεί η συνέχεια και η μνήμη.

Για να βοηθήσω τα πράγματα, σημειώνω εδώ ότι αυτός ο μακρινός πρόγονος πάππος «Γκάτζιος Τριαντάφυλλος» πρέπει να ήταν από τη γενεά «Γκατζιουράδες» ή «Γκάτζιοι», όπως αποκαλούσαν οι παλιοί Καντσιώτες το γένος τους. Το επώνυμό τους ήταν «Γκάτζιος», αλλά αρκετοί γράφονταν και «Γκατζιούρας». Σήμερα δεν υπάρχει κανείς στο χωριό που να φέρει αυτό το επώνυμο. Ακούγεται, όμως, το επώνυμο συχνά, όταν αναφέρονται σε τοποθεσίες όπου είχαν χωράφια οι «Γκατζιουράδες». Στα «Γκατζιουράδ'κα τα χουράφια» λένε όσοι κατέχουν τώρα την περιουσία τους, που όλοι τους έχουν κάποια συγγένεια με τους παλιούς «Γκάτζιους». Λέγεται ότι η εστία τους ήταν εκεί όπου σήμερα είναι το σπίτι του Κώστα Κατσιαμάνη και του Ευριπίδη Σδούκου και είχαν αχυρώνα στην κορυφή του χωριού, όπου και γειτόνευαν με το γένος «Μπλατσίνα». Από μια μικρή έρευνα που έκανα στο χωριό, το θέρος του 2009, προέκυψε ότι από τη γενεά «Γκατζιουράδες» κατάγονταν: 1) Η μητέρα του Γιάννη Κουτρουμπίνα του Αθανασίου (Λαντζιάρης), που ονομάζονταν Περιστέρω, 2) Η γιαγιά του Θανάση Καπλάνη του Στέργιου, που ονομάζονταν Κατερίνα και την αποκαλούσαν «Διπλάρα», επειδή ήταν κυφή, 3) Η γιαγιά της Γιαννούλας Σπέλλα του Ηλία (Τζιάλας), συζύγου Ευριπίδη Σδούκου, που λέγονταν επίσης Γιαννούλα, 4) Η γιαγιά του Αντώνη Σίμου του Βασιλείου (Σιουμπέκας), που ονομάζονταν Βασίλω και την αποκαλούσαν «Μπουτσέλαινα», 5) Το σημερινό πολυπληθές γένος «Κατσιαμάνης», που είναι βεβαιωμένος κλάδος των «Γκατζιουράδων». Για μη γνωστούς σήμερα λόγους, κάποιος από τους μακρινούς προπάππους άλλαξε το επώνυμο σε «Κατσιαμάνης».

Φαίνεται ότι μετανάστευσαν όλοι οι «Γκάτζιοι» ή «Γκατζιουράδες», συν γυναιξί και τέκνοις, την δεκαετία 1880-1890 στη Θεσσαλία, όταν αυτή προσαρτήθηκε στην Ελλάδα και έγινε τότε μαζική φυγή των Τούρκων με ταυτόχρονη ομαδική εγκατάσταση Ελλήνων, μεταξύ των οποίων και πλήθος Ηπειρωτών, ειδικότερα και αρκετών Καντσιωτών, γι' αυτό και δεν σώζεται τώρα στο χωριό αυτό το επώνυμο. Μαρτυρία αυτού του γεγονότος έχουμε στο βιβλίο «Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΟ», έκδοση του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Κόνιτσας 1996, όπου υπάρχει στη σελίδα 345 καταχωρημένο το άρθρο «Η εγκατάσταση Ηπειρωτών από τα χωριά της Κόνιτσας στο Θεσσαλικό Καζακλάρ (Αμπελώνας) μετά το 1881», στο οποίο ο συντάκτης-ερευνητής κ. Μιχ. Λαφαζάνης, μετά από έρευνα στα τοπικά παλιά δημοτολόγια του χωριού Αμπελώνα, γράφει ότι από το χωριό Κάντσικο εγκαταστάθηκαν στον Αμπελώνα και γράφτηκαν ως κάτοικοί του οι παρακάτω οικογένειες: Βασιλείου (1 οικογένεια με 6 άτομα) / Γκάντζιος (2 οικογένειες των 3 ατόμων εκάστη) / Γκαντζιούρας (1 οικογένεια των 5 ατόμων) / Καπλάνης (1 οικογένεια των 6 ατόμων) / Μπάτζιος ή Γαλάνης (1 οικογένεια των 6 ατόμων και 1 οικογένεια των 4 ατόμων) / Χονδρογιάννης (1 οικογένεια των 4 ατόμων) / Ζήκος (1 οικογένεια των 2 ατόμων). Καλώς εχόντων των πραγμάτων, και εφόσον οι γενεολογικοί μας υπολογισμοί αληθεύουν, τότε κάποιος από αυτούς τους αναφερόμενους πρωτομέτοικους με το επώνυμο «Γκάντζιος» ή «Γκαντζιούρας» είναι και ο πάππος «Τριαντάφυλλος Γκάτζιος». Δυστυχώς, από τη μεριά του χάθηκε το Καντσιώτικο επώνυμο «Γκάτζιος», γιατί ο Θεός έδωσε να ζήσουν και να πληθύνουν μόνο οι τρεις κόρες του. Και οι τρεις τους, όμως, μεγάλωσαν με τις διηγήσεις για το Κάντσικο. Μέσα από αυτές το αγάπησαν και μετέδωσαν τη θύμηση και την αγάπη για το χωριό μας στα παιδιά και στα εγγόνια τους. Έτσι, έχουμε εμείς σήμερα τη χαρά να συναντούμε στο χορό της Αδελφότητας δισέγγονα αυτού του Καντσιώτη προπάππου «Τριαντάφυλλου Γκάτζιου», που να γνωρίζουν και να θέλουν να αυτοπροσδιορίζονται ως «Καντσιώτες», έστω και αν κατοικούν σε ξένα μέρη και έχουν άλλα επώνυμα, άγνωστα στους τωρινούς κατοίκους του χωριού.

Είναι να μη χαίρεται και αγαλλιάται κάθε Δροσοπηγιώτης !!!

Αθήνα, 09-08-2009

Ιστορικά γεγονότα

Συνεχίζουμε την δημοσίευση ιστορικών γεγονότων που σημάδεψαν το χωριό μας και τον γύρο χώρο, σύμφωνα με το εισαγωγικό σημείωμα της Συντακτικής Επιτροπής που προτέθηκε στο σχετικό κεφάλαιο σε προηγούμενα τεύχη. Σημειώνουμε ότι η ορολογία, το ύφος και οι απόψεις/θέσεις των κειμένων αφορούν τους συντάκτες των αντίστοιχων άρθρων. Εμείς, απλά, μέσω αυτών των άρθρων, προσπαθούμε να καταλάβουμε πως και γιατί εξελίχθηκαν τόσο βίαια αυτά τα γεγονότα που πρόσθεσαν αφόρητο πόνο και δυστυχία σε όλους.

Συντακτική Ομάδα

Οι μάχες γύρω από το Κάντσικο1949

[Απόσπασμα που υπογράφεται από τον Ζώκα Ζήση, Διοικητή διλοχίας στη ΣΑΓΑ, που έλαβε μέρος αυτοπροσώπως στις μάχες περί την Δροσοπηγή, όπως καταχωρήθηκε στον διαδικτυακό τόπο του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ, για την επέτειο των 60 χρόνων του ΔΣΕ].

Η πορεία

Στις 18-03-1949 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη της Διοίκησης της Σχολής και της Διοίκησης Ταγμάτων και ανακοινώθηκε η αποστολή της ΣΑΓΑ (ΣΣ: Σχολή Αξιωματικών Γενικού Αρχηγείου), το δρομολόγιο και ο αντικειμενικός σκοπός, η κατάληψη του συγκροτήματος Σμόλικα – Ταμπούρι – Προφήτη Ηλία Φούρκα – ύψωμα Γύφτισσα και το ύψωμα Μπολιάνα, επίθεση και κατάληψη στο χωριό Δροσοπηγή (Κάντσικο).

Η κίνηση της ΣΑΓΑ από Βίτσι προς Σμόλικα, θα γινόταν μόνο νύχτα ανάμεσα από εχθρική διάταξη, η πορεία είναι πολυήμερη και κουραστική γι' αυτό τα τμήματα θα έπρεπε να είναι πανέτοιμα, ενώ η αποστολή δεν έπρεπε να γίνει γνωστή.

Στις 19-03-1949 στην έδρα της ΣΑΓΑ ήρθε ο Αλέκος Ρόσιος (Υψηλάντης) και με εντολή του ΓΑ του ΔΣΕ ανέλαβε Διοικητής της ΣΑΓΑ με υποδιοικητή το Νικητίδη Νίκο (Κόλια). Η πορεία έπρεπε να γίνει με μεγάλη μυστικότητα. Επίσης την ΙΙΙ Διλοχία ανέλαβε ο Γιάννης (Δούκας) και ο Ζώκας Ζήσης χρησιμοποιήθηκε από τη Διοίκηση της Σχολής ως προπομπός στο πέρασμα της ΣΑΓΑ από το Βίτσι στο Σμόλικα.

Στις 21-03-1949 με το σούρουπο κάτω από φοβερή χιονοθύελλα η Σχολή ξεκίνησε και μετά από 5 ώρες πορεία έφτασε στο χωριό Μοσχοχώρι, όπου και στάθμευσε.

Στις 22-03-1949 παρέμεινε στο Μοσχοχώρι, περιμένοντας τη φάλαγγα των μεταγωγικών, με τρόφιμα, οπλισμό και πυρομαχικά που θα ακολουθούσε την πορεία της ΣΑΓΑ προς Σμόλικα. Την ίδια μέρα 22-03-1949 το απόγευμα η Διοίκηση της ΣΑΓΑ, προκειμένου να εξασφαλίσει τη σίγουρη μετακίνηση και στάθμευση κατά τη συνέχιση της πορείας της Σχολής, προώθησε τμήμα με υπεύθυνο αξιωματικό να ερευνήσει κατάλληλη τοποθεσία για στάθμευση και ασφαλή κάλυψη μέσα στη διάταξη του εχθρού.

Στις 24-03-1949 με ολονύχτια πορεία πριν ακόμη ξημερώσει, κάτω από συνεχή βροχή έφθασε η ΣΑΓΑ μέσα στη διάταξη του εχθρού Νοτιο-ανατολικά της Φαλτσάτας, καθώς και η φάλαγγα των μεταγωγικών και καλύφθηκε όλη η μέρα. Στις 24-03-1949, το βράδυ η ΣΑΓΑ ξεκίνησε με κατεύθυνση τα Καστανοχώρια. Αυτό το βράδυ η φάλαγγα θα περνούσε κοντά από εχθρική διάταξη, γι' αυτό και τα μέτρα ασφαλείας ήταν πιο αυστηρά. Αυτή τη βραδιά εκτός το πέρασμα κοντά στη διάταξη του εχθρού και την αντιμετώπιση της εχθρικής ενέδρας, χρειάστηκε να παλέψουμε και με τα στοιχεία της φύσης, περάσαμε μέσα από τον ποταμό Αλιάκμονα σε αρκετό βάθος.

Στις 25-03-1949 η ΣΑΓΑ στάθμευσε και καλύφθηκε κοντά στην περιοχή του χωριού Μελάνθιο Καστοριάς. Η Διοίκηση της ΣΑΓΑ έλαβε όλα τα μέτρα κάλυψης, γιατί αν γινόταν βραδινή συμπλοκή, ο εχθρός θα προσπαθούσε να πάρει επαφή μαζί μας, για να εξακριβώσει τη δύναμη και τις προθέσεις μας. Και να που δεν πέσαμε έξω. Μετά το μεσημέρι, Διμοιρία του Κυβερνητικού στρατού, κινούμενη από Νεστόριο πλησίασε στο χώρο στάθμευσης της ΣΑΓΑ, προσπαθήσαμε να αποφύγουμε τη συμπλοκή,

στάθηκε όμως αδύνατο. Όταν μας αντιλήφθηκαν τμήμα της Σχολής τους κύκλωσε και τους πρότεινε να παραδοθούνε. Στη συμπλοκή που ακολούθησε, σκοτώθηκαν τρεις στρατιώτες, υπήρχαν 3 τραυματίες και πιάστηκαν 26 αιχμάλωτοι.

Τους αιχμαλώτους τους πήραμε μαζί μας, τους τραυματίες τους επιδέσαμε και τους αφήσαμε στο πρώτο χωριό, με την εντολή να ειδοποιήσουν στο πλησιέστερο τμήμα του Κυβερνητικού στρατού να τους παραλάβουν. Η ΣΑΓΑ, αφού νύχτωσε συνέχισε την πορεία της με πολύ αυστηρά μέτρα γιατί αυτή τη βραδιά έπρεπε να περάσει το οδικό δίκτυο Τσοτύλι – Πεντάλοφο.

Στις 26-03-1949 η ΣΑΓΑ καλύφθηκε και τα μεσάνυχτα στις 27 έφτασε στο Κυπαρίσσι Γρεβενών. Εδώ συναντήσαμε τον ανεξάρτητο λόχο του Μυλωνά. Στις 28-03-1949 η Ταξιαρχία της ΣΑΓΑ στάθμευσε στην περιοχή Νιτρούζι και τη νύχτα βάδισε μέσω Δοτσικό, χαράματα στις 29-03-1949 έφτασε στους Φιλιππαίους.

Ύστερα από 9 ολονύχτιες πορείες, κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, χιόνια, κρύο, λάσπες και βροχές συνεχώς βρεγμένοι και βουτηγμένοι μέσα στη λάσπη, η Ταξιαρχία της ΣΑΓΑ του ΔΣΕ στις 30-03-1949 παρέμεινε στους Φιλιππαίους να ξεκουραστεί γιατί από εδώ και μπρος άρχιζε νέα δοκιμασία.

Στους Φιλιππαίους αυτή την περίοδο το χιόνι έφτανε τα 80 εκατοστά έως και ένα μέτρο. Εκτός αυτών, στις 30-03-1949 ξέσπασε νέα χιονοθύελλα και η πορεία προς Σαμαρίνα για τα μεταγωγικά ήταν αδύνατο να συνεχιστεί.

Η πορεία συνεχίζεται

Η διαταγή του ΓΑ ήταν ρητή, στην 2-4-1949 τα μεσάνυχτα τα τμήματα της ΣΑΓΑ έπρεπε να βρίσκονται στις θέσεις τους Ταμπούρι – Αη Λια Φούρκας – Γύφτισσα – Μπολιάνα και πριν ξημερώσει να εκδηλωθεί επίθεση ενάντια της φρουράς στο Κάντσικο.

Πραγματοποιήθηκε σύσκεψη με συμμετοχή Διοίκησης Ταγμάτων και λόχου και εξετάστηκε η κρισιμότητα της κατάστασης και το καθήκον που έστεκε μπροστά στη ΣΑΓΑ. Πάρθηκε απόφαση ότι η πορεία πάση θυσία θα συνεχιστεί και ότι ο βαρύς οπλισμός, όλμοι, βλήματα όλμων, ολμίσκοι βλήματα, βαριά πολυβόλα και πυρομαχικά, πάντζερ, εκρηκτικές ύλες, ασύρματα και τα λίγα τρόφιμα που κουβαλούσαν ακόμα τα μεταγωγικά, θα τα φορτωθούνε στην πλάτη οι μαθητές και οι Αξιωματικοί και η πορεία θα συνεχιστεί. Πραγματοποιήθηκε συνέλευση των λόχων και τονίστηκε η κρισιμότητα της κατάστασης... τονίστηκαν τα κατορθώματα των γυναικών της Δυτικής Μακεδονίας και της Ηπείρου στην ίδια περιοχή, στο έπος του 1940 και οι μαθητές και μαθήτριες της ΣΑΓΑ με μία φωνή απάντησαν για την τιμή της Σχολής μας η διαταγή του ΓΑ (Γενικού Αρχηγείου) του ΔΣΕ θα εκτελεστεί.

Η Ταξιαρχία στην καθορισμένη ημερομηνία θα βρίσκεται στη θέση της. Το βράδυ με το σούρουπο, στις 30-03-1949 η φάλαγγα της ΣΑΓΑ ακολούθησε το δρόμο για τη Σαμαρίνα παρά το χιονόνερο που έπεφτε ασταμάτητα, κουβαλώντας όλοι μηδενός εξαιρουμένου από 25-30 οκάδες στην πλάτη τους. Κανένας δεν έμεινε πίσω. Με πίστη, αφοσίωση και αποφασιστικότητα, όλοι είχαν το βλέμμα στραμμένο προς τα εμπρός.

Στις 31-03-1949 η ΣΑΓΑ έφτασε στη Σαμαρίνα όπου παρέμεινε όλη την ημέρα και ξεκουράστηκε. Εδώ ήταν και ο προτελευταίος σταθμός κάλυψης, εδώ πήρε και το κάθε Τάγμα την αποστολή του.

Στις 31-03-1949 το βράδυ η Ταξιαρχία συνέχισε την πορεία της, και το πρωί της 01-04-1949 καλύφθηκε στην περιοχή στο Γκρέκο, στους πρόποδες του Σμόλικα τελευταίος σταθμός κάλυψης και εξόρμησης για τα τμήματα στη ΣΑΓΑ, ώστε στις 02-04-1949 να καταλάβουν τις θέσεις τους και να προσβάλουν τις φρουρές όπως προέβλεπε η διαταγή της Διοίκησης της Ταξιαρχίας της ΣΑΓΑ.

Όταν στις 30-03-1949 η ΣΑΓΑ ξεκίνησε για τη Σαμαρίνα απαλλάσσοντας τα μεταγωγικά από ένα μέρος του φορτίου, η φάλαγγα των μεταγωγικών και ένα μάχιμο τμήμα της Σχολής, έμειναν στους Φιλιππαίους με εντολή να ακολουθήσουν το δρομολόγιο, Φιλιππαίοι, Δοτσικό, Λυκοκρέμασμα, Ντέτσιου Καλύβια... και την 01-04-1949 να βγούνε στο χωριό Φούρκα και να καλυφθούνε την ημέρα, με την προειδοποίηση ότι ο Κυβερνητικός στρατός κοντά στην περιοχή Επταχώρι στήνει ενέδρες. Στις 31-03-1949 εκμεταλλευόμενη την ομίχλη, η φάλαγγα των μεταγωγικών συνοδευόμενη από το τμήμα της Σχολής ξεκίνησε προς Δοτσικό και συνέχισε την πορεία της. Οταν τα μεσάνυχτα πλησίαζε

προς το Επταχώρι δέχτηκε καταιγιστικά πυρά από ενέδρα του Κυβερνητικού στρατού. Η ενέδρα ανατράπηκε και η φάλαγγα των μεταγωγικών συνέχισε την πορεία της και πριν ξημερώσει 01-04-1949 έφτασε στο χωριό Φούρκα όπου και καλύφθηκε. Αμέσως το μάχιμο Τμήμα της ΣΑΓΑ ανέβηκε και έπιασε το ύψωμα Προφήτη Ηλία Φούρκας.

Τα μεσάνυχτα προς τις 02-04-1949 η φάλαγγα των μεταγωγικών ενώθηκε με τη φάλαγγα της Σχολής που ερχόταν από την πλευρά του Γκρέκο. Στο Ταμπούρι το κάθε Τάγμα ακολούθησε την κατεύθυνσή του. Η Διοίκηση της ΣΑΓΑ ακολούθησε το Ι Τάγμα που κατευθυνόταν προς Κάντσικο. Ο υποδιοικητής Νίκος Νικιτίδης παρέμεινε στο Ταμπούρι, κοντά στα τμήματα που εγκαταστάθηκαν στο Ταμπούρι – Προφ. Ηλίας Φούρκας – Γύφτισσα – Μπολιάνα.

Εδώ τελείωσε η πρώτη φάση από 13 ολονύχτιες πορείες της ΣΑΓΑ κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες ξεκινώντας από Πρέσπα – Καστανοχώρια Βόιο – Σμόλικα – Ταμπούρι, πετυχαίνοντας 100% στρατηγικώς και τακτικώς αιφνιδιασμό του Κυβερνητικού στρατού, ανακατάληψη από τα τμήματα του ΔΣΕ του συγκροτήματος Σμόλικα.

Εδώ τελειώνει η πρώτη φάση της αποστολής της ΣΑΓΑ για την ανακατάληψη του συγκροτήματος Σμόλικα.

Τις πρωινές ώρες και πριν ακόμα ξημερώσει, στις 02-04-1949, τα τμήματα της ΣΑΓΑ βρισκόταν στις θέσεις όπου καθόριζε η διαταγή επιχείρησης της Διοίκησης της ΣΑΓΑ.

Το Ι Τάγμα προχωρώντας προς Κάντσικο, όταν έφτασε στο αντέρεισμα Ρούπα, συνάντησε εχθρική προφυλακή την οποία και ανέτρεψε στην προσπάθειά του να προχωρήσει. Για την κατάληψη του αντερείσματος, συνάντησε ισχυρά οργανωμένη αντίσταση του εχθρού, πολυβολεία, χαρακώματα, συρματοπλέγματα και ναρκοπέδια με αποτέλεσμα το Τάγμα να καθηλωθεί. Εδώ η Διοίκηση του Τάγματος σταμάτησε κάθε προσπάθεια προώθησης προς τα εμπρός.

Από ισχυρά εχθρικά πυρά, υπήρξαν αρκετοί νεκροί και τραυματίες μεταξύ αυτών και ο Διοικητής λόχου, Τζάνης Ηλίας, βαριά τραυματισμένος που αργότερα υπέκυψε στα τραύματά του. Τις πρωινές ώρες από πυρά όλμου, τραυματίστηκε και ο Δ/της της ΣΑΓΑ Αλέκος Ρόσιος

Το στρατόπεδο του «Πιά» στη θέση Κουνιά (Ρούπα - Τριανταφυλλιά) την περίοδο των αψιμαχιών. Φωτογραφία του Δημήτρη Χαρισιάδη, από το αρχείο του συμπατριώτη μας Δημήτριου Φασούλη από τη Λυκόραχη.

(Υψηλάντης). Την ώρα που εξελισσόταν αυτά τα γεγονότα στο αντέρεισμα Ρούπα στην Ανατολική πλευρά του Κάντσικου, διμοιρία της ΣΑΓΑ που ενεργούσε από αυτή την πλευρά, μόλις αρχίσανε τα πρώτα πυρά, δέχτηκε ξαφνικά πυρά από τα Νώτα, από ενέδρα του Κυβερνητικού στρατού η οποία συμπτυσσόταν προς Κάντσικο, με αποτέλεσμα να υπάρξουν 2 μαθητές της Σχολής νεκροί, 7 αιχμάλωτοι και οι υπόλοιποι κατόρθωσαν να διαφύγουν. Έτσι τελείωσε η πρώτη ενέργεια για την κατάληψη του Κάντσικου από το Ι Τάγμα της ΣΑΓΑ, την πρώτη μέρα των επιχειρήσεων 02-04-1949.

Το βράδυ της ίδιας μέρας, με το σούρουπο και αφού πρώτα προηγήθηκε αναγνώριση, επιτέθηκε ο λόχος του Τσακμάνη κατά μήκος του αντερείσματος Ρούπα, με ισχυρή προπαρασκευή και με εκρηκτικές ύλες δημιουργήθηκε ρήγμα στα συρματοπλέγματα και προχώρησε αρκετά κατά μήκος του αντερείσματος. Το λάθος της Διοίκησης του Ι Τάγματος ήταν ότι δεν εκμεταλλεύτηκε την επιτυχία και δε συνέχισε την επίθεση για την κατάληψη του κυρίως υψώματος Κάντσικου, αντίθετα σταμάτησε κάθε ενέργεια, ενώ υπήρχαν όλες οι προϋποθέσεις να καταληφθεί το Κάντσικο και να ανοίξει ο δρόμος για τη μεταφορά των τραυματιών και τον ανεφοδιασμό των τμημάτων με τρόφι-

μα και πυρομαχικά και πρώτα από όλα να απελευθερωθούνε δυνάμεις, να ενισχυθούν τα τμήματα που μαχόταν στο Ταμπούρι και Προφήτη Ηλία Φούρκας κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες.

Την ώρα που το Ι Τάγμα μαχόταν για την κατάληψη του Κάντσικου, 02-04-1949, την ίδια ώρα τα τμήματα που βρισκόταν στο Ταμπούρι και Προφήτη Ηλία Φούρκας, φθάνοντας τις πρωινές ώρες στις 02-04-1949, αντιμετωπίζανε εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση. Το έδαφος καλυμμένο με ένα μέτρο και πλέον με χιόνι και πριν οι Δ/τές να κάνουν αναγνώριση, να δώσουν διάταξη, να οργανώσουν το σχέδιο πυρός, να δημιουργήσουν έστω και ένα πρόχειρο προπέτασμα, Νοτιοδυτικά του υψώματος Ταμπούρι και σε απόσταση 400 μέτρα στο ύψωμα Τσιρίβραχο, εμφανίστηκε Διλοχία του εχθρού που αμέσως πέρασε στην επίθεση, ενάντια στο ύψωμα Ταμπούρι, που το υπερασπιζότανε δύο (2) Διμοιρίες της ΣΑΓΑ.

Σκληρές μάχες

Με τα πρώτα πυρά τραυματίστηκε ο Διοικητής του λόχου που υπερασπιζότανε το Ταμπούρι.

Η μάχη συνεχίστηκε όλη την ημέρα και ήταν εξαιρετικά σκληρή και πεισματώδικη, ο Κυβερνητικός στρατός εκτός της αριθμητικής υπεροχής, χρησιμοποίησε την αεροπορία, ενώ οι μαθητές της ΣΑΓΑ μαχόταν εκτεθειμένοι στα πυρά του αντιπάλου μην διαθέτοντας έστω και ένα απλό προκάλυμμα.

Στις 3-4-1949 τα τμήματα της ΣΑΓΑ που μάχονταν στο Ταμπούρι και στον Αη-Λιά Φούρκας, σφυροκοπούνταν συνεχώς από παντού. Η μια επίθεση του Κυβερνητικού στρατού διαδεχότανε την άλλη και τα τμήματα της Σχολής αιμορραγούσαν συνεχώς.

Τις απογευματινές ώρες στις 3-4-1949 ο Κυβερνητικός στρατός πέτυχε να απωθήσει από το Ταμπούρι και τον Αη-Λιά Φούρκας τα τμήματα της ΣΑΓΑ.

Την ίδια ώρα η κατάσταση στο Κάντσικο παραμένει στάσιμη, ο αριθμός των νεκρών και τραυματιών συνεχώς μεγαλώνει, οι τραυματίες παραμένουν εκτεθειμένοι στο ύπαιθρο μέσα στο χιόνι, σημειώνονται θάνατοι τραυματιών. Η κατάσταση όλο και περισσότερο γίνεται δύσκολη, τα πυρομαχικά και τα τρόφιμα πλησιάζουνε στο τέλος.

Το μεσημέρι της 3 του Απρίλη 1949 η Διοίκηση, αφού έλαβε την κρισιμότητα της κατάστασης, μου ανέθεσε την αποστολή με την κατηγορηματική εντολή να επιτεθούμε και να καταλάβουμε το Κάντσικο πάση θυσία.

Ακολούθησε η προετοιμασία του τμήματος, τονίστηκε η κρισιμότητα της κατάστασης, το δράμα των τραυματιών που θα έπρεπε να χειρουργηθούνε και εξακολουθούσαν να παραμένουν αβοήθητοι μέσα στο χιόνι. Τότε οι μαθητές της Σχολής απάντησαν με μια φωνή: *«Το Κάντσικο θα πέσει».*

Στις 22.30 το βράδυ άρχισε η επίθεση. Αψηφώντας τα πυρά, τα ναρκοπέδια από τα οποία πρώτος τραυματίστηκε ο Δ/ντής της επιχείρησης, με θυελλώδη επίθεση οι μαθητές της Σχολής Αξιωματικών κατέστρεψαν τα συρματοπλέγματα και τα πολυβολεία του εχθρού, δημιούργησαν ρήγμα και ορμητικά εισέβαλαν μέσα στη διάταξη του εχθρού. Η επίθεση ήταν τόσο ορμητική που οι αξιωματικοί του Κυβερνητικού στρατού ζήτησαν από τους επτά αιχμαλώτους μαθητές της Σχολής που είχανε συλληφθεί την προηγούμενη μέρα, να απευθυνθούνε στους συμμαθητές τους να σταματήσουν τα πυρά και ότι οι φαντάροι της φρουράς του Κάντσικου θα παραδοθούνε στο ΔΣΕ. Μετά από μια ώρα και τριάντα λεπτά, η φρουρά του Κάντσικου, που αποτελούνταν από διλοχία και λόχο διοίκησης, υπέκυψε. Αλλοι πιάστηκαν και άλλοι μέσα στο σκοτάδι μπόρεσαν να διαφύγουν. Ετσι άνοιξε ο δρόμος για τη μεταφορά των τραυματιών και ο ανεφοδιασμός των τμημάτων με τρόφιμα και πυρομαχικά.

Μετά την κατάληψη από τον Κυβερνητικά στρατό, του Ταμπουριού και του Αη-Λιά Φούρκας το απόγευμα της 3-4-1949, στη Δ/ση της ΣΑΓΑ επικράτησε η άποψη ότι τα τμήματα της Σχολής θα έπρεπε να εγκαταλείψουν το συγκρότημα του Σμόλικα και να συμπτυχθούνε βόρεια του ποταμού Σαραντάπορου. Η Δ/ση Επιχειρήσεων Γράμμου του ΔΣΕ διαφώνησε και έδωσε εντολή τα τμήματα της ΣΑΓΑ να επιστρέψουν πάλι στην περιοχή Σμόλικα και να συνεχίσουν τον αγώνα για ανακατάληψη του υψώματος Ταμπούρι.

Η διαταγή ήταν ξεκάθαρη. Επρεπε πάση θυσία να καταληφθεί το Ταμπούρι. Η δύναμη της ΣΑΓΑ είχε μειωθεί αρκετά, γι' αυτό ενισχύθηκε και από εφεδρικά τμήματα και συνέχισε τον αγώνα για την ανακατάληψη του υψώματος

Ταμπούρι. Μάταια όμως. Ο εχθρός μετέφερε νέες δυνάμεις και εδραιώθηκε στα υψώματα Ταμπούρι και Αη-Λιά Φούρκας. Η Σχολή Αξιωματικών εγκαταστάθηκε αμυντικά σε παραπλήσια υψώματα στο Ταμπούρι και συνέχισε να διεξάγει αμυντικό αγώνα. Η πρωτοβουλία πέρασε πλέον στα χέρια του Κυβερνητικού στρατού.

Αφού ενισχύθηκε με νέες δυνάμεις, ο Κυβερνητικός στρατός με μαζική χρησιμοποίηση του πυροβολικού και της αεροπορίας, συνεχώς και καθημερινά σφυροκοπεί τις θέσεις της ΣΑΓΑ και ταυτόχρονα αρχίζει επιθετικές ενέργειες, με σκοπό να εκδιώξει τα τμήματα της ΣΑΓΑ από τις θέσεις που κατείχαν κοντά στο Ταμπούρι και να τα απωθήσει βόρεια του ποταμού Σαραντάπορου προς την περιοχή του κυρίως Γράμμου.

Η Ταξιαρχία της ΣΑΓΑ προέβαλε σθεναρή αντίσταση και κατόρθωσε για αρκετές μέρες να αποκρούσει τις επιθέσεις του Κυβερνητικού στρατού. Δυστυχώς όμως, ο συσχετισμός των δυνάμεων σε μάχιμη δύναμη και σε μέσα πυρός είχε αλλάξει οριστικά προς όφελος του Κυβερνητικού στρατού.

Οι μαθητές της ΣΑΓΑ, παρά την εξαντλητική πορεία από το Βίτσι στο Σμόλικα, εκτεθειμένοι στο κρύο, στο χιόνι και στη βροχή, σε υψόμετρο 1.700 μέτρων, με σοβαρές ελλείψεις στη διατροφή, χωρίς κανένα οχυρωματικό έργο, πολέμησαν με άφθαστο ηρωισμό και αυταπάρνηση 18 ολόκληρα μερόνυχτα, χωρίς καμιά ανάπαυλα, αντιμετωπίζοντας τις συνεχείς επιθέσεις του εχθρού. Μόνο τότε όταν ο Κυβερνητικός στρατός πέτυχε να διεισδύσει, νύχτα και απαρατήρητος, μέσα στη διάταξη των τμημάτων της Σχολής, μπόρεσε να τα εκτοπίσει. Να τι γράφει ο Στρατηγός του Κυβερνητικού στρατού Τσακαλώτος για τη μάχη στο Ταμπούρι τον Απρίλη του 1949. *«Με αιφνιδιαστική επίθεση μοίρας καταδρομών εις τα νώτα συμμοριακής ταξιαρχίας επιτεύχθηκε η κατάληψη της τοποθεσίας ΓΥΦΤΙΣΣΑ – ΤΑΜΠΟΥΡΙ εναντίον της οποίας επετίθοντο κατά μέτωπο δύο Ταξιαρχίαι Εθνικού Στρατού επί δεκαήμερον άνευ αποτελέσματος».* Μόνο έτσι μπόρεσε ο Κυβερνητικός στρατός να ανατρέψει την Ταξιαρχία της ΣΑΓΑ ύστερα από 18 μέρες μάχης στην περιοχή Ταμπούρι.

«Άσι που τα λέτε κι παρουξύτουνα»

του Κώστα Γ. Τζιμούλη

Το περιστατικό μου το αφηγήθηκε φέτος το καλοκαίρι η συγχωρεμένη μάνα μας Ελευθερία Τζιμούλη και αφορούσε την έντονη αντίδραση της μπάμπως Τσιράπως και μητέρα της Αλεξάνδρας Κουτρουμπίνα.

Το 1958 – ’59 όταν ένα περιοδεύον στρατιωτικό συνεργείο προβολής ταινιών με τη βοήθεια μιας γεννήτριας ήρθε στο σχολείο του χωριού να προβάλλει προς τέρψη των κατοίκων κάποια ταινία.

Η μπάμπω Τσιράπω καθόταν στο πεζούλι τ’ αλωνιού της ακριβώς πάνω από το σχολείο. Την είδε ο υπεύθυνος του συνεργείου και την κάλεσε να δει κι εκείνη την ταινία λέγοντάς της: *θέλεις να ’ρθεις γιαγιά να δεις κι εσύ σινεμά;*

Εκείνη δέχτηκε αφενός από περιέργεια «*τι να ’νει αυτό του σινεμά;*» Άνοιξε τη λιάσα του φράχτη που επικοινωνούσε με το προαύλιο του σχολείου κατέβηκε τα δυο πατήματα του πεζουλιού της και πήγε. Της πρόσφεραν μια καρέκλα στην πρώτη σειρά και η ταινία άρχισε να παίζει.

Όταν προχώρησε αρκετά η προβολή, η Τσιράπω άρχισε να δυσανασχετεί, όχι για τον πρωτόγνωρο «σινεμά» αλλά για αυτά που έβλεπε και άκουγε και πολύ ενοχλημένη σηκώθηκε να φύγει.

Ο επικεφαλής του συνεργείου τη ρώτησε: *γιαγιά γιατί φεύγεις;* Η απάντηση ήρθε πληρωμένη από τη σοφή μπάμπω Τσιράπω:

«Γιατί φεύγου; τι να ειδώ... αυτά π’ οζησάμι, που π’ οφιράμι κι’ είδαμι μι τα ίδια μας τα μάτια;... Σα δι ντρέπιστι λέω ιγώ να παίζτι μι τουν πόνου μας... Ειμείς θέλουμι να τα ξεχάσουμι κι εισείς έριστι κι μας ξισκώντι. Ντρουπί σας... Και φτάνοντας στην έξοδο γύρισε και συμπλήρωσε: *«Άσι που τα λέτε κι παρουξύτουνα»*... και αποχώρησε αναστατωμένη για το σπίτι της αφήνωντας τους υπεύθυνους άφωνους.

Προφανώς η ταινία είχε εμφυλιακό περιεχόμε-

νο με προπαγάνδα εις βάρος της μιας πλευράς... των ανταρτών.

Η μπάμπω Τσιράπω πρόλαβε στα λίγα που είδε και άκουσε να διακρίνει την σκοπιμότητα της προβολής.

Πράγματι την εποχή εκείνη στα χωριά μας έρχονταν τέτοια στρατιωτικά κυρίως συνεργεία με αναλόγου θέματος ταινίες και επίκαιρα των Ενόπλων Δυνάμεων για να «συνετίσουν» ή δυνατόν να επηρεάσουν ιδεολογικά τους πολλούς νέους που είχαν επαναπατριστεί από το «σιδηρούν παραπέτασμα» όπως αποκαλούνταν επίσημα τότε τα κράτη του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και που βεβαίως και αυτά με τη σειρά τους είχαν επιμελώς φροντίσει με την προπαγάνδα να διαπαιδαγωγήσουν τους νέους στη δική τους ιδεολογία και κοσμοθεωρία.

Α, ρε Μανίτσα πάντα θυμόμαστε αυτό που μας έλεγες τόσο συχνά: «*Αχ σκουτούλιαμ, δε θά 'μι απού καμιά μιργιά μοναχά, να σας ουρμινέβου...*»

Να 'ξερες Μανίτσα πόσο χρειαζόμαστε τις ορμήνιες σου, μπας λέω μπας και βάλουμε όλοι μα όλοι λίγο μυαλό...

Θα ήθελα στη συνέχεια να πάμε περίπου δέκα χρόνια πριν από το περιστατικό για να καταγράψω μια ιστορία ανθρωπιάς που η Μανίτσα Αλεξάνδρα Κουτρουμπίνα πολύ συχνά η ίδια μνημόνευε με απαράμιλο τρόπο αφήγησης.

Στη διάρκεια του εμφυλίου παρ' όλο ότι στην οικογένειά της είχε στην πλευρά των ανταρτών του Δημοκρατικού Στρατού αγαπημένο ανηψιό και γαμπρό, δεν ταλαντεύτηκε ούτε στιγμή να περιμαζέψει νύχτα και κρυφά χωρίς τη βοήθεια κανενός, ανήμπορο τραυματία φαντάρο του Τακτικού Στρατού.

Ο νεαρός στρατιώτης είχε βρει καταφύγιο στον υπόνομο κάτω από την πλατεία μετά από ανακατάληψη του χωριού από τους αντάρτες.

Τον έκρυψε με σπουδή στο πατάρι (πατούλ) της αχερώνας της ανάμεσα στα δεμάτια χόρτο, του περιποιήθηκε το βαριά τραυματισμένο πόδι του με τα περιβόητα γιατροσόφια της αφαιρώντας προσεχτικά με το ψαλίδι ολόκληρα κομμάτια από τη γάμπα που ήταν σε προχωρημένη σήψη και τον έσωσε από βέβαιη γάγγραινα.

Η Αχερώνα της μπάμπως Τσιράπως όπου έκρυψε το νεαρό φαντάρο. Υστερότερη φωτογραφία του 1964.

Κάθε νύχτα του πήγαινε το φαγητό του και του έκανε συνεχείς αλλαγές και πλήσεις με βραστό κρασί και άλοιφε προσεχτικά με κυράλμα (άλοιμα από κερί και λάδι) με τη βοήθεια ενός φτερού το τραύμα του.

Όταν ο στρατιώτης ανέλαβε δυνάμεις και ήταν σε θέση μετά από αρκετές μέρες να περπατήσει με τη βοήθεια δύο δίκρανων (θκούλια) που η ευρηματική μπάμπω Τσιράπω μετέτρεψε σε αυτοσχέδιες πατερίτσες, τον φυγάδευσε νύχτα μεταμφιεσμένο τυλιγμένο με μία κάπα και με τη βοήθεια του Σταύρου Σπέλλα (Ζούρα) στον μόνο που τελευταία στιγμή εμπιστεύτηκε το μυστικό της, τον περάσανε από τον αφρισμένο Τρανό λάκκο από τη δύσβατη περατζάδα φτιαγμένη από κορμούς απέναντι στις Ασπρόπετρες.

Εκεί τον ορμήνεψε σαν σοφή μάνα να ακολουθήσει το μονοπάτι που θα τον έβγαζε στο Κουσαρτσιώτικο ποτάμι, να περπατάει μόνο νύχτα και τη μέρα να κρύβεται από τον φόβο περιπολιών των ανταρτών. Όταν φτάσει στο Κουσαρτσιώτικο δεν θα κινδύνευε πια... να φωνάξει όσο δυνατά μπορεί τους συναδέλφους του στρατιώτες που στρατοπαιδεύανε απέναντι στη θέση Κούτσουρο να' ρθουν να τον περιμαζέψουν...

Το περιστατικό αυτό καθ' αυτό δεν θα έχει ιδιαίτερη αξία αν όλα αυτά δεν γίνονταν ίσως με κίνδυνο ακόμη και τη ζωή της, διότι το χωριό

Η μανίτσα Τσιράπω σε υστερότερη φωτογραφία (1970) σε ηλικία 89 ετών και το «ποίμνιό της», τα τρία από τα πολλά δισέγγονά της.

ήταν ανταρτοκρατούμενο και μια ανάσα από την κρυψώνα του στρατιώτη της, ακριβώς δίπλα στο σχολείο του χωριού οι αντάρτες είχαν εντωμεταξύ στήσει το αρχηγείο και την καζάρμα τους.

Προφανώς η Τσιράπω περιέθαλπτε έναν «εχθρό» με άκρα μυστικότητα κάτω από τη μύτη των «αντιπάλων» δηλαδή στο στόμα του λύκου.

Η Μανίτσα Αλεξάνδρα (Τσιάντα) Κουτρουμπίνα δεν έκανε διάκριση το ποιός είναι με ποιόν, τους μεν από τους δε. Ήταν όλοι τους παιδιά της...

Έτσι κρίνω ότι το περιστατικό που μου διηγήθηκε η κυρά Λευτέρω για την αντίδρασή της Τσιράπως, την αποχώρησή της δηλαδή από την προβολή της ταινίας απόλυτα δικαιολογημένη. Το όλο θέμα το εξέλαβε φαίνεται ως προσβολή και εμπαιγμό. Έχει κάθε λόγο.

Υ.Γ. Για την ιστορία ο στρατιώτης ακολουθώντας τις οδηγίες της σώθηκε. Από το νοσοκομείο του Πεντάλοφου έστειλε στην γιαγιά Αλεξάνδρα Κουτρουμπίνα μήνυμα παντοτινής ευγνωμοσύνης με κάποιον συγχωριανό μας, ότι το πόδι του χάριν στις περιποιήσεις της έγιανε με τον καλύτερο τρόπο και ότι έχει τον θαυμασμό όλων των θεραπόντων ιατρών του.

Αθήνα, Νοέμβριος 2009

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φωτογραφία 1936. Στο μέσο Αικατερίνη Καρανικούλη με τα παιδιά της. Αριστερά Ευμορφία, δεξιά Μιχάλης και Ελευθερία. Στην αγκαλιά η Σταυρούλα. Ο πατέρας Ιωάννης Καρανικούλης είχε φύγει για ταξίδι στην Αργεντινή. Έλειψε για 14 χρόνια, οπότε η μάνα μόνη της φρόντιζε την οικογένεια.

ΠΡΟΞΕΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ
ΕΝ ΒΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ
Cancillería de la Legación Real de Grecia
EN BUENOS AIRES
CERTIFICADO DE NACIONALIDAD
DE 5a. CATEGORIA - DRACMAS ORO

Δίγλωσσο «Πιστοποιητικόν Ιθαγενείας» (ελληνικά και αργεντίνικα) του Ιωάννη Καρανικούλη που του παραχωρήθηκε στις 4 Μαϊου 1950 από το Ελληνικό Προξενείο του Βουένος Άϊρες προκειμένου να του χρησιμεύσει για τον επαναπατρισμό του στην Ελλάδα. Σημειώνουμε (όπως προκύπτει από το έγραφο) ότι ο Ιωάννης Καρανικούλης ξενιτεύτηκε στην Αργεντινή το Νοέμβριο του 1935 και επέστρεψε στην πατρίδα μετά από 14 ολόκληρα χρόνια. Η επικολλημένη μικρή φωτογραφία του, ηλικιακά είναι κατά πάσα πιθανότητα 40 - 45 ετών.

Νέα για τις δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

Επικοινωνία

Απαντητική επιστολή και ευχαριστίες για την αποστολή του 12ου τεύχους του περιοδικό μας «Τα Καντσιώτικα» έστειλε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας.

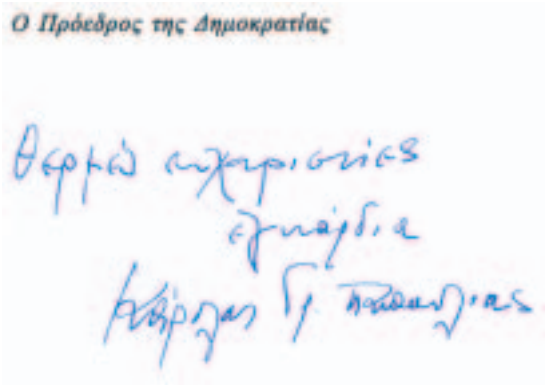
Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Θερμά ευχαριστίες
εγκάρδια
Κάρολος Γ. Παπούλιας

Μονοήμερη εκδρομή για τους μόνιμους κατοίκους του χωριού μας.

Με την συμμετοχή 41 συγχωριανών μας, πραγματοποιήθηκε στις 11 Ιουλίου 2009, με πρωτοβουλία της Αδελφότητας, μονοήμερη εκδρομή στην Ηγουμενίτσα και τις πηγές Αχέροντα.

Το κόστος της μετακίνησης (πούλμαν) ανέλαβε η Αδελφότητα.

Την ευθύνη οργάνωσης της εκδρομής είχε ο Πρόεδρος του Δ.Σ της Αδελφότητας κ. Κοτολούλης και ο αντιπρόσωπος της Αδελφότητας στο χωριό κ. Τζίμος Γιώργος.

Αιμοδοσία

Στις 13/8/09 πραγματοποιήθηκε η καθιερωμένη από το 2003 ετήσια ομαδική αιμοδοσία σε κινητή μονάδα του Παν. Νοσ. Ιωαννίνων στο Κοινοτικό Κατάστημα του Χωριού.
Αίμα έδωσαν οι: Καρράς Παύλος, Κοτσίνας Βσίλειος (του Κωνσταντίνου), Κοτσίνα Κατίνα, Καπλάνη Ελένη, Ζιώγας Βασίλειος, Σίμου Αργυρώ, Σίμος Κων/νος (του Παύλου), Σπέλλας Σταύρος (του Θωμά), Μουκούλης Κήρυκος, Τσιγκούλης Αθανάσιος, Ζιώγα Σοφία, Ντακουβάνου Χριστίνα, Ζιώγα Αγγελική, Κουτρουμπίνα Σταυρούλα, Κουτρουμπίνας Στέλιος, Σιούτη Ελευθερία, Ζώτου Ελευθερία (του Νικολάου), Σιούτης Ευάγγελος, Σπέλλας Κων/νος (του Γεωργίου), Σούλιος Ιωάννης, Σιούτης Δημήτριος, Κοτολούλης Γεώργιος, Ζηκούλη Γραμματική, Σπέλλα Βασιλική (του Αθανασίου).

Προσήλθαν αλλά κρίθηκε ότι δεν πρέπει να δώσουν αίμα οι: Καρρά Ειρήνη (του Χρήστου), Καπλάνη Σεβαστή, Ζιώγα Άρτεμις, Σπέλλα Ράνια, Μουκούλης Αθανάσιος, Σίμου Δέσποινα, Καρανικούλη Αρετή, Σπέλλας Κων/νος, Κοτσίνα Θεοδώρα, Δημητρούλης Αθανάσιος

Αίμα έδωσαν επίσης τον Ιούλιο στην Αθήνα: ο Σίμος Θωμάς του Γεωργίου και τον Οκτώβριο στο Νοσοκομείο Καστοριάς ο Καρράς Αθανάσιος.

Αυτή η εκδήλωση αλληλεγγύης και ανθρωπιάς δεν είναι χρήσιμη μόνο στους συνανθρώπους μας αλλά και στους ίδιους τους συγχωριανούς μας.
Μέχρι σήμερα εξυπηρετήθηκαν όλοι οι συγχωριανοί μας που είχαν ανάγκη αίματος, χωρίς απολύτως καμία εξαίρεση.

Συγχαίρουμε και ευχαριστούμε θερμά τις / τους αιμοδότες, γι' αυτή την υψηλής ευαισθησίας και ανθρωπιάς εκδήλωση, και ευχόμαστε αυτή η πρωτοβουλία τους να γίνει παράδειγμα προσφοράς και αλληλεγγύης σε όλους τους χωριανούς.

Θερμές Ευχαριστίες

Το Δ.Σ της Αδελφότητας ευχαριστεί θερμά:

Τους συγχωριανούς μας Γιαννάκη Δημήτριο, Καρανικούλη Κώστα, Κουτρομπίνα Γιάννη και Τσιλογιάννη Γιάννη για το αρχειακό υλικό που προσέφεραν στην Αδελφότητα.

Το Δ.Σ ευχαριστεί επίσης τα παρακάτω μέλη και φίλους για την οικονομική ενίσχυση που προσέφεραν στην Αδελφότητα.

- Το Δασκάλο: Κουλούρα Παύλο για το ποσό των 50 €.
- Τον Ξυδιά Γιώργο για το ποσό των 50 €.

Τους συγχωριανούς και συγχωριανές μας:
- Δημητρούλη Νίκο (Καναδάς) για το ποσό των 200 $ (Καναδά).
- Κοτσίνα Χρυσόστομο για το ποσό των 35 €.
- Καπλάνη Σεβαστή για το ποσό των100 €.
- Κουτρουμπίνα Μαρία για το ποσό των 50€.
- Θωμά Μουκούλη, Παιδαγωγό, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 150 €. Εις μνήμη του Στράτου Ρόδιου 50 €, εις μνήμη Ζιώγα Γιώργου 50 € και εις μνήμη Νικολάου Κρούλη 50 €.
- Τον Κοτολούλη Γιώργο, Πρόεδρο του Δ.Σ. της Αδελφότητας, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 200 € εις μνήμη του Γαμπρού του, Στράτου Ρόδιου.
- Τον Κώστα και Νίκο Τζιμούλη για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 300 € εις μνήμη της μητέρας τους Ελευθερίας Τζιμούλη.

Ιδιαίτερες Ευχαριστίες

Κονδύλιο ύψους 4000 € έλαβε η Αδελφότητα, για τις ανάγκες του περιοδικού, από το Υπουργείο Πολιτισμού. Η επιχορήγηση προωθήθηκε και εγκρίθηκε επί θητείας του υπουργού της προηγούμενης κυβέρνησης κ. Αντ. Σαμαρά.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες αξίζουν, πέραν των αρμόδιων του Υπουργείου, στον Μεσσήνιο φίλο του χωριού κ. Αθ. Γιάνναρη χάρη στις ενέργειες του οποίου το αίτημα της Αδελφότητας βρήκε ευήκοα ώτα στα στελέχη του υπουργείου.

Βασίλης Ζιώγας

Εκδηλώσεις

Αγώνες ανωμάλου δρόμου παιδιών Δημοτικού και Γυμνασίου

Με απόλυτη επιτυχία στις 13 Αυγούστου πραγματοποιήθηκαν για 7η συνεχή χρονιά οι αγώνες ανωμάλου δρόμου, που είχαν εκκίνηση και τερματισμό την κεντρική πλατεία του χωριού.

Συνολικά 34 αγόρια και κορίτσια του Δημοτικού, έτρεξαν στα στενά δρομάκια του χωριού. Δόθηκαν κύπελλα και μετάλλια στους τρεις πρώτους νικητές και νικήτριες, ανά κατηγορία, και διπλώματα συμμετοχής σε όλους τους συμμετέχοντες, καθώς και από μία αναμνηστική μπλούζα με το σήμα της Αδελφότητας. Συνολικά τα παιδιά είχαν χωρισθεί σε 4 κατηγορίες.
Το ραντεβού ανανεώθηκε για του χρόνου, για το επόμενο Αύγουστο.

Στους αγώνες πήραν μέρος με σειρά κατάταξης:

1η Κατηγορία: Κορίτσια 1997-8-9

Σιγηνού Τριανταφυλλιά, Κοτσίνα Χριστίνα, Πατλάκα Μάρω.

2η Κατηγορία: Αγόρια 1997-8-9

Κοτσίνας Γεώργιος, Σπέλλας Γεώργιος, Αγάθους Αλέξης, Μποκάτε Νόκος, Σπέλλας Θωμάς, Σιούτης Μιχάλης

3η Κατηγορία: Κορίτσια 2000-2-3-4-5

Καθάριου Αριάδνη, Ζώτου Αλίκη, Μουκούλη Βασιλική, Σούλιου Μυρτώ, Κυριαζοπούλου Ηρώ, Τσούπα Αναστασία, Κουτρουμπίνα Κωνσταντίνα, Μουσταφίδου Ελευθερία, Καρανικούλη Αναστασία, Δαγκλή Στεργιανή, Κουτρουμπίνα Μιρτάλη.

4η Κατηγορία: Αγόρια 2000-1-2-3-4-5

Κουτρουμπίνας Σταύρος, Κουτρουμπίνας Πέτρος, Σούλιος Βασίλης, Σιούτης Κωνσταντίνος, Ρέππας Δημήτριος, Σίγηνος Αντώνης, Σιούτης Λευτέρης, Πατλάκας Δημοσθένης, Ζώτος Σωκράτης, Κουτρουμπίνας Βασίλης, Μουκούλης Παντελής, Βασιλόπουλος Κωνσταντίνος, Κουτρουμπίνας Χρήστος, Κοτσίνας Νίκος.

3ήμερο παραδοσιακό πανηγύρι

Χρόνια τώρα, κύριο μέλημα των Διοικ. Συμβουλίων και των Επιτροπών Πόλεων της Αδελφότητας είναι να κρατήσουμε τον παραδοσιακό χαρακτήρα του 3ήμερου Πανηγυριού μας.
Το πανηγύρι έγινε και φέτος ομαδικά στην κεντρική πλατεία, κάτω από τον πλάτανο των 122 χρόνων.
Σε χωριστές σειρές, στο εσωτερικό μέρος του χορού οι άνδρες και στο εξωτερικό μέρος οι γυναίκες, με την συνοδεία της παραδοσιακής ορχήστρας Χαλκιά, οι Καντσιώτισες και οι Καντσιώτες χόρεψαν και σιγοτραγούδησαν τα τραγούδια της αγάπης και της ξενιτιάς.
Τραγούδια με τα οποία μεγαλώσαμε όλοι. Το κέφι μεγάλο, τα συναισθήματα ανάμικτα.

14 Αυγούστου:
Το πανηγύρι ξεκίνησε με το χορευτικό των μικρών παιδιών. Με την καθοδήγηση της Άρτεμις Ζιώγα, το παιδικό χορευτικό συγκρότημα δίνει το γιορταστικό χρώμα της ημέρας, ζωντανεύει τα έθιμα και την παράδοση, κάνει τους παππούδες και τους γονείς να δακρύσουν.
Τα μικρά παιδιά χορεύουν με κέφι και δίνουν ελπιδοφόρο μήνυμα για την διάσωση της παράδοσής μας.

15 Αυγούστου:
Γιορτάζει το εξωκλήσι της Παναγίας. Κόσμος πολύς, μέσα και έξω από την εκκλησία, παρακολουθεί με ευλάβεια την Θεία Λειτουργία.
Κάθε χρόνο και μεγαλύτερη η προσέλευση πιστών.
Η Αδελφότητα μετά το τέλος της Θείας Λειτουργίας πρόσφερε το παραδοσιακό «ρουφτένιο» με τυρί, λουκούμι, αναψυκτικά κλπ.
Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος οι κ.κ Κουτρουμπίνας Κώστας πρόσφεραν άρτο και κέϊκ.
Το βράδυ η γιορτή συνεχίζεται. Το χορευτικό των εφήβων.
Και μετά, όπως χρόνια τώρα συνηθίζεται, από σεβασμό και τιμή για τους μόχθους και την προσφορά τους στον τόπο, έρχεται η σειρά των «Μεγαλύτερων» για χορό.
Ακολουθούν και πιο νεώτεροι.
Κόσμος πολύς, καθιστοί, όρθιοι, Καντσιώτες, συνδημότες, αλλά και από πιο μακριά. Το πανηγύρι μας είναι πλέον ξακουστό, ευρύτερα. Πόσα, αλήθεια τέτοια παραδοσιακά πανηγύρια, απόμειναν;

Η ανατολή του ηλίου «επέβαλε» και την παύση των μουσικών οργάνων, για να «ξαποστάσουν», έρχεται και η 3η μέρα του πανηγυριού.

16 Αυγούστου:
Τελευταία μέρα του πανηγυριού. Συνηθίζεται χρόνια τώρα η μέρα αυτή να είναι μόνο «Καντσιώτικη».
Άνδρες, γυναίκες, νέες και νέοι χορεύουν με τον μοναδικό παραδοσιακό τρόπο τραγούδια της ξενιτιάς, του γάμου και της αγάπης.
Ο χορός «στρωτός», ο ρυθμός ενιαίος σε απόλυτο συγχρονισμό.

Η λήξη και αυτής της χορευτικής βραδιάς φθάνει ίσα με την ανατολή του ήλιου, δίνοντας υπόσχεση ότι και του χρόνου, στο επόμενο αντάμωμα, στο επόμενο πανηγύρι, με το ίδιο κέφι, θα είναι και πάλι όλοι παρόντες.

Η Νεολαία Δροσοπηγιωτών

Η νεολαία της Δροσοπηγής θα ήθελε να ευχαριστήσει την Αδελφότητα για το ενδιαφέρον που έχει δείξει τόσο με τη διοργάνωση λαϊκών βραδιών όσο και με τους αγώνες δρόμου για τις μικρότερες ηλικίες.

Η Αδελφότητα έχει σταθεί δίπλα μας, όσο ήταν δυνατόν, σε όλα μας τα αιτήματα και θα ήταν μεγάλη μας χαρά αν βλέπαμε την ίδια κινητοποίηση και από το Δήμο.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα την Αδελφότητα για το σεβαστό χρηματικό ποσό που μας δόθηκε για τη διοργάνωση του πάρτυ στις 13 Αυγούστου 2009.

Ευχόμαστε και του χρόνου να έχουμε την ίδια ανταπόκριση από την Αδελφότητα αλλά και από το Δήμο.

Η νεολαία της Δροσοπηγής

12/08/09

Επιστολές αναγνωστών

Φίλτατε πρόεδρε και αγαπητά μέλη της Αδελφότητας, σας χαιρετώ όλους σας, χωρίς να κρύβω τη χαρά και τη συγκίνησή μου για τις μεγάλες δραστηριότητές σας, όπως φαίνονται ολοφάνερα και στις εκδόσεις του θαυμάσιου περιοδικού σας «Τα Καντσιώτικα».

Έχετε και τα δικά μου ειλικρινή συγχαρητήρια, για την άρτια έκδοσή του και τη λεπτομερή ενημέρωση, που αφορούν πολλά θέματα του χωριού και της περιφέρειας γενικότερα, στην ιστορία, το περιβάλλον, τα ήθη και έθιμά σας, από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα. Ναι! Επιτελείτε όλοι σας εξαιρετικό έργο, το οποίο εκτιμάται απ' όλη την κοινωνία και για το οποίο σας εύχομαι να συνεχίσετε με τον ίδιο ρυθμό, για να μείνει και να διδάσκει και τις επόμενες γενεές. Πράγμα το οποίο χρειάζεται στήριξη οικονομική και πνευματική προσφορά όλων σας. Και όλα μπορούν να πετύχουν άριστα γιατί έχετε τη θέληση. Είστε πολλοί και εξαίρετοι.

Θ. Ζιώγας, Θ. Μουκούλης, Χρ. Τσιγκούλης, Ν. Δημητρούλης, Β. Ζιώγας, Αρ. Πετρονώτης, Βασ. Παπαγεωργίου κ.λπ. στους οποίους διαβιβάζω τις ευχαριστίες μου.

Επίσης το περιοδικό σας στολίζεται με άφθονο φωτογραφικό υλικό, παλιό και νέο, στοιχεία τα οποία συγκινούν όλους σας, καθώς και όσους παρακολουθούν τα συμβαίνοντα του χωριού.

Την προσοχή μου τράβηξε η φωτογραφία που εικονίζει τον αείμνηστο μπάρμπα Γιάννη Σιούτη, παππού του Βαγγελάκη Σιούτη, τον οποίο είχα ταμία της Σχολικής Εφορείας και συντονιστή στη λειτουργία των μαθητικών συσσιτίων. Ήταν άψογος και πολύ συνεργάσιμος. Μπροστά σ' όλα. Ακούραστος. Τον θυμάμαι πολύ καλά, σαν να τον έχω μπροστά μου, όπως και όλους τους γονείς και φίλους των μαθητών του σχολείου. Μαζί μ' αυτούς όλους τους χωριανούς και την αξέχαστη σπιτονοικοκυρά μου την Αλεξάνδρα Κουτρουμπίνα, που μου φεροταν σαν δεύτερη μάνα μου με πολύ στοργή.

Σας χαιρετώ φιλικά.

Παύλος Κουλούρας
Ιωάννινα 14/10/2009

Υ.Γ.: Σας στέλνω λίγα βιβλία Εθνικού Περιεχομένου για τις Χαμένες Πατρίδες και 50,00 € για την έκδοση του Περιοδικού της Αδελφότητας.

Η Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας

Στις 16 Αυγούστου 2009, στο Δημοτικό Σχολείο Δροσοπηγής, πραγματοποιήθηκε η ετήσια Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών, με τα παρακάτω θέματα ημερήσιας διάταξης:

1. Γενική ενημέρωση για τις δραστηριότητες και τους μελλοντικούς στόχους του Δ.Σ. της Αδελφότητας.

2. Οικονομικός απολογισμός για το χρονικό διάστημα Αύγουστος 2008-2009

3. Συζήτηση και λήψη απόφασης για την ευθύνη διαχείρισης των εσόδων από την ενοικίαση των ιδιόκτητων βοσκοτόπων του χωριού μας.

4. Συζήτηση και λήψη αποφάσεων επί άλλων θεμάτων, που τυχόν θα προτείνει η Γενική Συνέλευση.

Παρόντα ήταν 102 μέλη και χωριανοί.

Με πρόταση του προέδρου του Δ.Σ. κ. Κοτολούλη Γιώργου, η οποία έγινε δεκτή από την Γ.Σ., μέσα στα πλαίσια μιας ευρύτερης διοικητικής οργάνωσης της Αδελφότητας, το Προεδρείο διεξαγωγής της συζήτησης συγκροτήθηκε ως εξής:

Πρόεδρος: Ζιώγας Θανάσης, μέλος της επιτροπής Αθηνών

Μέλη: Κοτολούλης Γιώργος, Πρόεδρος Δ.Σ. & Τσιγκούλης Γιάννης μέλος της επιτροπής Ιωαννίνων.

Ο Ζιώγας Θανάσης έθεσε το πλαίσιο διεξαγωγής της συζήτησης και έδωσε το λόγο στον Πρόεδρο του Δ.Σ. κ. Κοτολούλη Γιώργο για να κάνει τον διοικητικό και οικονομικό απολογισμό του Δ.Σ. για την χρονιά που πέρασε.

Νωρίτερα είχε διανεμηθεί σε όλους τους παρευρισκόμενους 6 σελιδος, γραπτός, διοικητικός και οικονομικός απολογισμός, και έτσι το κάθε μέλος και χωριανός είχε την δυνατότητα, πέραν της προφορικής και της γραπτής ενημέρωσης.

Ο πρόεδρος αναφέρθηκε αναλυτικά για τις πρωτοβουλίες και την εν γένει δραστηριότητα του Δ.Σ. και έθεσε τους στόχους του Δ.Σ. για το άμεσο μέλλον.

Ακολούθησε μια εποικοδομητική συζήτηση, τοποθετήθηκαν αρκετοί επί των παραπάνω θεμάτων και ελήφθησαν οι παρακάτω αποφάσεις:

Στο βασικό θέμα της συζήτησης ποιος θα έχει την ευθύνη διαχείρισης των χρημάτων από την ενοικίαση των ιδιόκτητων βοσκοτόπων, αφού από πέρσι η Αδελφότητα διαχειρίζεται νομικά το όλο θέμα, η Γ.Σ. με απόλυτη πλειοψηφία (μία μόνο αρνητική ψήφος) αποφάσισε να διαχειρίζεται αποκλειστικά το Δ.Σ. της Αδελφότητας τα εν λόγω χρήματα.

Στο ερώτημα, τα υπό εκτέλεση αναγκαία έργα για το χωριό από ποιους φορείς θα αποφασίζονται, συμφωνήθηκε ότι η απόφαση θα λαμβάνεται μετά από συνεδρίαση και συννενόηση μεταξύ Τοπικού Συμβουλίου και Δ.Σ. της Αδε φότητας.

Στο σημείο αυτό ο Πρόεδρος του Δ.Σ. κάλεσε τη Γ.Σ. να αποφασίσει αν θα πληρωθούν τα 3 έργα που εκτελέσθηκαν φέτος με απόφαση και επίβλεψη του Τοπικού Συμβουλίου και για τα οποία μέχρι και αυτή τη στιγμή δεν γνωρίζει κανένας το ακριβές κόστος τους... Μετά από τοποθετήσεις χωριανών αποφασίσθηκε αφού παρθούν οι λογαριασμοί από τον εργολάβο να αξιολογηθούν τα κόστη, συγκριτικά και απολογιστικά, και να αποφασίσει σχετικά το Δ.Σ., για τελευταία φορά με αυτή την διαδικασία.

Συνεχίζοντας ο Γ. Κοτολούλης ανέφερε την ανάγκη επιτέλους η Αδελφότητα να αποκτήσει γραφεία στο χωριό.

Γραφεία τα οποία θα εξυπηρετούν τον χωριανό και τον επισκέπτη. Γραφεία πλήρως εξοπλισμένα με fax, computer, internet, φωτοτυπικό, οθόνη προβολής, βιβλιοθήκη, ενημερωτικό υλικό για τον επισκέπτη κλπ.

Μετά από τοποθετήσεις μελών και χωριανών αποφασίσθηκε ότι είναι άμεση αναγκαιότητα η παραχώρηση του ενός από τα δύο γραφεία στο κοινοτικό κατάστημα, που ούτως ή άλλως δεν χρησιμοποιείται και κάλεσαν τα μέλη του Τοπικού Συμβουλίου να αποφασίσουν θετικά για την παραχώρηση του εν λόγω χώρου.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. στη συνέχεια ζήτησε προσοχή από τους παρευρισκόμενους λόγω της κρισιμότητας και την λήψη απόφασης για το επόμενο θέμα που είναι «Απόφαση για κτίσιμο του ξενώνα» και συνέχισε:

Ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες έγκρισης των μελετών κατασκευής του ξενώνα από τον Ε.Ο.Τ. και την Πολεοδομία Κόνιτσας και ο φάκελος είναι έτοιμος για υποβολή της πρότασης για έγκριση επιλεξιμότητας της χρηματοδότησης από τον Αναπτυξιακό νόμο που χρηματοδοτεί σε ποσοστό μέχρι 53% του κόστους κατασκευής.

Ο προϋπολογισμός του έργου με βάση τις σημερινές τιμές είναι 1.402.000 €. Η ίδια συμμετοχή (τα δικά μας χρήματα που απαιτούνται) είναι 30% στο κόστος δηλαδή 420.000 €.

Πιστεύουμε ότι χωρίς ξενώνα δεν μπορούμε να μιλάμε για ανάπτυξη του χωριού, για ξαναζωντάνεμα του τόπου μας. Άλλωστε είμαστε σχεδόν το μόνο χωριό στα Μαστοροχώρια που δεν έχει ξενώνα. Και δυστυχώς και η ιδιωτική πρωτοβουλία λείπει από το χωριό μας.

Η αξιοποίηση του Δημοτικού Σχολείου ως Συνεδριακό κέντρο για τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής των Μαστοροχωρίων, η φιλοξενία εκθέσεων και εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου, είναι απόλυτα συνυφασμένη με την λειτουργία ενός αξιοπρεπούς ξενώνα.

Ο δρόμος είναι μακρύς και δύσκολος. Όμως χρειάζεται πίστη και θέληση. Ας μην ξεχνάμε ότι οι παππούδες μας με τις δικές τους δυνάμεις, και μόνο, έκτισαν όλα τα δημόσια κτίρια στο χωριό μας, Σχολείο, Εκκλησία, Κοινοτικό Γραφείο κλπ. Πρέπει να αποφασίσουμε αν θα προχωρήσουμε ή όχι.

Χρονικά περιθώρια δεν υπάρχουν. Και αν η απόφαση είναι ναι, παρά τις δυσκολίες της σημερινής πραγματικότητας, όλοι μας να παραδειγματισθούμε και να συνεισφέρουμε, αναλογικά με τις δυνατότητές του ο καθένας μας.

Ανέλυσε στη συνέχεια το σκεπτικό και τις διαδικασίες ίδρυσης του φορέα που θα κατασκευάσει τον Ξενώνα. Τα χρήματα που θα δοθούν, θα τηρούνται σε χωριστό λογαριασμό -λογιστικό και Τραπέζης- από τα υπόλοιπα έσοδα της Αδελφότητας, θα μπορούν να είναι στην αρχή υπό τύπο δανεισμού που αν δεν προχωρήσει το έργο θα μπορούν να επιστραφούν στους δικαιούχους.

Τον λόγο πήραν αρκετοί από τους παρευρισκόμενους και αποφασίσθηκε να ξεκινήσει η προσπάθεια να μαζευτούν τα χρήματα.

Στη συνέχεια η Γενική Συνέλευση ομόφωνα εξουσιοδότησε το Δ.Σ. για τις πρωτοβουλίες που θα χρειασθεί να πάρει, για την συγκρότηση της επιτροπής και την συλλογή των χρημάτων.

Στο σημείο αυτό λόγω μη ύπαρξης άλλων θεμάτων λύθηκε η συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ - ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Για άλλη μια χρονιά οι χωριανοί της Αθήνας
θα έχουν την ευκαιρία να ανταμώσουν και να διασκεδάσουν
παρέα με την ορχήστρα του Νίκου & Κώστα Φιλιππίδη
στον ετήσιο χορό της Αδελφότητας,
που θα πραγματοποιηθεί την Κυριακή 07-03-2010 και ώρα 13:00
σε αίθουσα του ξενοδοχείου STANLEY
(Οδυσσέως 1/Πλατεία Καραϊσκάκη, Αθήνα).

Η Επιτροπή Αθήνας της Αδελφότητας περιμένει με χαρά
τους χωριανούς και τους φίλους της Δροσοπηγής
–κόντρα στις δυσκολίες των καιρών– να δώσουν δυναμικά το παρόν,
προκειμένου να στηθεί όπως πάντα,
το καθιερωμένο ωραίο Καντσιώτικο γλέντι.

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας παροτρύνει τους νέους του χωριού μας να συμμετάσχουν στην προσπάθεια συγκέντρωσης και καταγραφής ιστορικού, λαογραφικού και εν γένει πολιτιστικού υλικού μέσα από τις αφηγήσεις και μνήμες των παλαιοτέρων συγχωριανών μας, ώστε να δημιουργηθεί μια παρακαταθήκη μνήμης και αυτογνωσίας για τις νεότερες και μελλούμενες γενεές.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Μάνου Κατράκη 28, 56533 Πολίχνη, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 587972, Fax: 2310 608957
www.drosopigi.com - email: info@drosopigi.com